

**Міністерство освіти і науки України Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
Історичний факультет
Кафедра історії міжнародних відносин та гуманітарних дисциплін**

На правах рукопису

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

На тему:

**Міжнародні комунікації ЮНЕСКО: становлення, сучасність,
перспективи розвитку**

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього рівня «магістр»
за спеціальністю 291 – міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії

Виконав: студент 2 курсу
групи: 2мімв

Павлюшин Владислав Олександрович

Науковий керівник:
кандидат політичних наук, доцент
Дмитренко Оксана Сергіївна

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка ЕКТС _____

Голова комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Київ-2025

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ КОМУНІКАЦІЙ ЮНЕСКО	7
1.1 Понятійно-термінологічний апарат	7
1.2 Методологія дослідження.....	9
1.3 Джерельна база та огляд літератури.....	12
1.4 Концептуальні підходи до вивчення міжнародних комунікацій ЮНЕСКО	15
Висновки до розділу 1	18
РОЗДІЛ 2. СТАНОВЛЕННЯ МІЖНАРОДНИХ КОМУНІКАЦІЙ ЮНЕСКО .	18
2.1 Історичні передумови створення ЮНЕСКО	18
2.2 Формування комунікаційної стратегії у перші десятиліття.....	21
2.3 ЮНЕСКО та розвиток глобальної інформаційної та освітньої політики	23
Висновки до розділу 2	26
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНИЙ СТАН МІЖНАРОДНИХ КОМУНІКАЦІЙ ЮНЕСКО	27
3.1 Організаційна структура та основні напрями діяльності.....	27
3.2 Цифрова доба та нові комунікаційні практики	31
3.3 Приклади сучасних комунікаційних програм.....	35
3.4 Інтеграція нових технологій у комунікаційні стратегії ЮНЕСКО	41
Висновки до розділу 3	43
РОЗДІЛ 4. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ КОМУНІКАЦІЙ ЮНЕСКО	44
4.1 Виклики глобалізації та інформаційної нерівності.....	44
4.2 Трансформація комунікаційних стратегій у XXI столітті.....	48
4.3 Комунікації ЮНЕСКО в постконфліктних суспільствах: уроки для України.....	51
4.4 Перспективи співпраці для України.....	54
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	64

ВСТУП

Актуальність теми

У сучасному світі, де інформаційні технології та комунікаційні процеси визначають глобальну динаміку соціально-економічного розвитку, роль міжнародних організацій у регулюванні цих сфер набуває особливого значення. Тема "Міжнародні комунікації ЮНЕСКО: становлення, сучасність, перспективи розвитку" є актуальною в контексті зростаючої цифрової нерівності, поширення дезінформації та геополітичних змін, які впливають на глобальний інформаційний порядок. Згідно з даними ЮНЕСКО, 73% жінок стикаються з онлайн-насильством, а 86% злочинів проти журналістів залишаються безкарними, що підкреслює необхідність посилення міжнародних зусиль у сфері комунікацій. Крім того, лише 12% дослідників у сфері штучного інтелекту є жінками, а 70% мов світу перебувають під загрозою зникнення, що свідчить про кризу різноманітності та інклюзивності в цифровому просторі. Нещодавні події, такі як оголошення Сполученими Штатами Америки про вихід з ЮНЕСКО у липні 2025 року (з ефективною датою 31 грудня 2026 року), мотивоване критикою політики організації щодо DEI (різноманітність, рівність, інклюзивність) та інших аспектів, ще більше актуалізують тему, оскільки це може вплинути на фінансування та ефективність програм з розвитку комунікацій. У контексті Цілей сталого розвитку ООН (SDGs), зокрема SDG 16 (мир, справедливість та сильні інституції), ЮНЕСКО виступає ключовим у просуванні інформації як суспільного блага, що робить аналіз її комунікаційних стратегій невід'ємною частиною розуміння глобальних викликів.

Актуальність теми також зумовлена швидким розвитком цифрових технологій, включаючи штучний інтелект (ШІ), який створює нові ризики для свободи вираження та доступу до інформації. ЮНЕСКО активно реагує на ці виклики через ініціативи, такі як конференція "Інтернет для довіри" (2023 рік),

де обговорювалися глобальні рекомендації щодо регулювання цифрових платформ для захисту свободи вираження. У 2025 році заплановано Глобальний тиждень медіа- та інформаційної грамотності (Global Media and Information Literacy Week) у Колумбії, що підкреслює фокус на цифрових компетенціях. Для України, як країни в перехідному стані з активними медіа-реформами, вивчення досвіду ЮНЕСКО є особливо релевантним, оскільки організація підтримує проекти з розвитку медіа в постконфліктних суспільствах. Таким чином, дослідження сприяє не лише теоретичному розумінню, але й практичним рекомендаціям для національної політики в сфері комунікацій.

Об'єктом дослідження є міжнародні комунікаційні процеси в рамках діяльності ЮНЕСКО як спеціалізованої агенції ООН. Цей об'єкт охоплює глобальні механізми регулювання інформації, медіа-розвитку та культурного обміну, що формуються з моменту заснування організації у 1945–1946 роках. ЮНЕСКО, як платформа для міжнародного співробітництва, інтегрує комунікації з освітою, наукою та культурою, сприяючи досягненню миру через вільний потік інформації.

Предметом дослідження є еволюція міжнародних комунікацій ЮНЕСКО, включаючи їх становлення, сучасний стан та перспективи розвитку. Це передбачає аналіз ключових програм, таких як Міжнародна програма розвитку комунікацій (IPDC), заснована у 1980 році для підтримки медіа в країнах, що розвиваються, країнах у перехідному періоді та постконфліктних ситуаціях. Предмет також охоплює історичні дебати, як-от Новий світовий інформаційний та комунікаційний порядок (NWICO) 1970-х років, сучасні ініціативи з медіа- та інформаційної грамотності (MIL) та майбутні стратегії в контексті цифрової трансформації.

Метою магістерської роботи є комплексний аналіз становлення, сучасного стану та перспектив розвитку міжнародних комунікацій ЮНЕСКО

з метою виявлення ключових тенденцій та формулювання рекомендацій для посилення їх ефективності в глобальному контексті.

Для досягнення мети поставлено такі **завдання**:

Дослідити історичні етапи становлення комунікаційних програм ЮНЕСКО, включаючи роль NWICO та створення IPDC.

Проаналізувати сучасний стан сектору комунікацій та інформації ЮНЕСКО, з акцентом на програми з свободи вираження, безпеки журналістів та цифрової інклюзивності.

Оцінити виклики, такі як дезінформація, онлайн-насильство та геополітичні фактори (наприклад, вихід США з організації).

Визначити перспективи розвитку, враховуючи інтеграцію з SDGs та роль ШІ в комунікаціях.

Розробити рекомендації для країн, що розвиваються, включаючи Україну, щодо співпраці з ЮНЕСКО в сфері медіа-розвитку.

Методологічна база дослідження ґрунтується на системному підході, що поєднує історичний, компаративний та аналітичний методи. Історичний метод застосовується для реконструкції етапів становлення комунікацій ЮНЕСКО на основі первинних документів. Компаративний метод дозволяє порівняти минулі та сучасні стратегії, наприклад, NWICO з сучасними ініціативами МІЛ. Аналітичний метод використовується для оцінки звітів та програм, таких як щорічні звіти IPDC. Крім того, застосовується контент-аналіз офіційних документів ЮНЕСКО та вторинних джерел для виявлення тенденцій.

Ступінь дослідженості теми є досить високим у історичному аспекті, але менш розвиненим щодо сучасних перспектив. Класичні роботи, такі як звіт МакБрайда (1978) про NWICO, заклали основу для аналізу глобальної нерівності в комунікаціях. Сучасні дослідження, наприклад, статті в журналі

"International Journal of Cultural Policy" про ідеологічні аспекти політики ЮНЕСКО (2022), фокусуються на різноманітності та космополітизмі. У 2024 році опубліковано аналіз звіту ЮНЕСКО про освіту 2030, що торкається комунікаційних аспектів. Водночас, ступінь дослідженості перспектив розвитку в контексті ШІ та геополітичних змін є обмеженим, оскільки більшість публікацій зосереджені на минулих дебатах, а не на прогнозах. Українські дослідники, такі як автори праць з медіа-політики, рідко інтегрують досвід ЮНЕСКО в національний контекст, що створює прогалину.

Джерелами дослідження слугують офіційні документи ЮНЕСКО, включаючи статут організації (1945), звіти IPDC (щорічні, доступні на сайті організації), матеріали конференцій, як-от "Інтернет для довіри" (2023). Вторинні джерела охоплюють академічні видання: статті в JSTOR про комунікації ЮНЕСКО, монографії про NWICO (наприклад, Lee, 1970-і роки). Також використовуються звіти ООН про SDGs та новини від надійних джерел, таких як New York Times та Nature щодо виходу США. Усього проаналізовано понад 50 джерел, переважно англійською та французькою мовами, з акцентом на первинні матеріали для забезпечення достовірності.

Наукова новизна роботи полягає в інтегративному аналізі перспектив розвитку комунікацій ЮНЕСКО з урахуванням сучасних викликів, таких як вплив ШІ на медіа-грамотність та геополітичні зрушення. На відміну від існуючих досліджень, що фокусуються на історичних аспектах, ця робота пропонує прогнозні моделі на основі стратегій ЮНЕСКО до 2030 року, інтегруючи рекомендації для країн у перехідному періоді. Новизна також у застосуванні компаративного підходу до оцінки ефективності IPDC в контексті SDGs, що може слугувати основою для подальших емпіричних досліджень.

Апробація роботи: матеріали науково-практичної конференції «Освіта і наука» (м. Київ, 7–11 квітня 2025 р.). – К. :УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025.

Структура роботи: робота складається з вступу, 4 розділів, 15 підрозділів, висновків до розділів, загальних висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи - 71 сторінка.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ КОМУНІКАЦІЙ ЮНЕСКО

1.1 Понятійно-термінологічний апарат

Для забезпечення однозначності та наукової коректності дослідження теми "Міжнародні комунікації ЮНЕСКО: становлення, сучасність, перспективи розвитку" необхідно визначити ключові терміни, які формують концептуальну основу роботи. Нижче наведено понятійно-термінологічний апарат, що відображає специфіку діяльності ЮНЕСКО у сфері комунікацій та враховує історичний, сучасний і перспективний аспекти. Визначення сформовані на основі офіційних документів ЮНЕСКО, академічної літератури та актуальних звітів.

Міжнародні комунікації – процеси обміну інформацією, знаннями та культурними цінностями між державами, організаціями та суспільствами в глобальному контексті з метою сприяння співпраці, миру та розвитку. У діяльності ЮНЕСКО міжнародні комунікації охоплюють підтримку свободи вираження, медіа-розвитку та культурного обміну.

ЮНЕСКО – спеціалізована агенція ООН, створена в 1945–1946 роках для координації міжнародного співробітництва в галузі освіти, науки, культури та комунікацій з метою забезпечення миру та безпеки. У сфері комунікацій ЮНЕСКО фокусується на свободі слова, медіаграмотності та цифровій інклюзивності.

Сектор комунікацій та інформації (CI Sector) – підрозділ ЮНЕСКО, відповідальний за реалізацію програм із забезпечення свободи вираження, безпеки журналістів, розвитку медіа та доступу до інформації. Сектор

координує Міжнародну програму розвитку комунікацій (IPDC) та ініціативи з медіа- та інформаційної грамотності (MIL).

Міжнародна програма розвитку комунікацій (IPDC) – міжурядова програма ЮНЕСКО, заснована в 1980 році для підтримки медіа в країнах, що розвиваються, та постконфліктних суспільствах шляхом фінансування проєктів з навчання журналістів і розвитку інформаційної інфраструктури. У 2025 році IPDC виділила \$1 млн на медіа-проєкти.

Новий світовий інформаційний та комунікаційний порядок (NWICO) – концепція 1970-х років, спрямована на подолання нерівності в глобальних інформаційних потоках, що стала основою дебатів про справедливість у медіа-просторі. Звіт МакБрайда (1978) є ключовим документом цього періоду.

Медіа- та інформаційна грамотність (MIL) – сукупність компетенцій для критичного аналізу, створення та використання інформації в медіа й цифровому середовищі. ЮНЕСКО просуває MIL через інструменти, як-от MIL Multimedia Toolkit (2025), для протидії дезінформації.

Свобода вираження – право шукати, отримувати та поширювати інформацію, закріплене в Статті 19 Загальної декларації прав людини. ЮНЕСКО підтримує це право через моніторинг безпеки журналістів і боротьбу з цензурою.

Безпека журналістів – комплекс заходів для захисту працівників медіа від фізичних, психологічних і цифрових загроз, включаючи онлайн-насильство, яке торкається 73% жінок-журналісток.

Дезінформація – свідоме поширення неправдивої інформації для маніпулятивного впливу на суспільство. ЮНЕСКО розробила рекомендації щодо регулювання цифрових платформ у 2023 році на конференції "Інтернет для довіри".

Цифрова інклюзивність – забезпечення рівного доступу до цифрових технологій і інформації для всіх, включаючи маргіналізовані групи. ЮНЕСКО інтегрує цей принцип у програми з підтримки мовного різноманіття та гендерної рівності.

Цілі сталого розвитку (SDGs) – 17 глобальних цілей ООН до 2030 року, зокрема SDG 16 (мир і справедливість), що корелюють із комунікаційними ініціативами ЮНЕСКО.

Глобальний інформаційний порядок – система міжнародних відносин у сфері інформації, що визначає потоки та доступ до неї. ЮНЕСКО адаптує цей порядок до викликів цифрової ери.

Цей апарат забезпечує концептуальну основу для аналізу еволюції комунікаційних програм ЮНЕСКО, їх сучасного стану та перспектив. Терміни використовуватимуться в роботі для чіткого розкриття історичних, сучасних і прогнозних аспектів теми, сприяючи науковій коректності дослідження.

1.2 Методологія дослідження

Методологія дослідження є фундаментальною основою для аналізу теми "Міжнародні комунікації ЮНЕСКО: становлення, сучасність, перспективи розвитку", забезпечуючи наукову достовірність, об'єктивність і системність підходу. Оскільки тема охоплює історичні, сучасні та перспективні аспекти діяльності ЮНЕСКО у сфері комунікацій, методологічна база поєднує міждисциплінарні методи, адаптовані до об'єкта (міжнародні комунікаційні процеси в рамках ЮНЕСКО) та предмета (еволюція цих процесів). Дослідження ґрунтується на системному підході, який розглядає комунікації ЮНЕСКО як складну систему взаємодій між історичними факторами, сучасними ініціативами та майбутніми тенденціями. Основні методи включають історичний, компаративний, аналітичний, контент-аналіз та прогнозування, з використанням як якісних, так і кількісних інструментів. Цей

підрозділ детально описує методологічну базу, обґрунтовує вибір методів, їх застосування до теми та етичні аспекти дослідження.

Методологічна база дослідження спирається на принципи системного аналізу, запропоновані Людвігом фон Берталанфі в теорії загальних систем (1950-і роки), яка розглядає ЮНЕСКО як відкриту систему, що взаємодіє з глобальним середовищем. Це дозволяє аналізувати комунікації як підсистему, пов'язану з освітою, культурою та наукою. Крім того, застосовується конструктивістський підхід Джона Сірла (1995), де комунікації розглядаються як соціально сконструйовані феномени, залежні від інституційних контекстів, таких як дебати NWICO [78]. Етична основа базується на принципах ЮНЕСКО щодо інформації як суспільного блага, що виключає упередженість і забезпечує об'єктивність [4].

Дослідження є міждисциплінарним, поєднуючи елементи міжнародних відносин, комунікативістики, історії та футурології. Теоретична рамка включає моделі глобальної комунікації, як-от теорія "інформаційного суспільства" Мануеля Кастельса (1996), яка пояснює роль ІСТ у глобалізації, та концепцію "цифрового розділу" Піппи Норріс (2001), що висвітлює нерівність [30]. Ці теорії обґрунтовують вибір методів для аналізу еволюції комунікацій ЮНЕСКО.

Методи обрані з урахуванням складності теми: історичний аспект вимагає реконструкції минулого, сучасний – аналізу поточного стану, перспективний – прогнозування. Основні методи:

Історичний метод. Застосовується для реконструкції становлення комунікацій ЮНЕСКО від 1945 року. Це включає хронологічний аналіз подій, таких як SAME (1942–1945) та дебати NWICO (1970-і), на основі первинних джерел (конституція ЮНЕСКО, звіти конференцій). Метод дозволяє виявити еволюцію стратегій, наприклад, від "вільного потоку інформації" до "суспільств знань" [66].

Компаративний метод використовується для порівняння етапів розвитку комунікацій ЮНЕСКО (1940-і та 2020-і) та регіональних відмінностей (Глобальний Північ та Південь). Наприклад, порівняння NWICO з сучасними ініціативами "Інтернет для довіри" (2023) виявляє зміни в підходах до нерівності [29].

Аналітичний метод застосовується для інтерпретації даних, наприклад, аналізу звітів MOPAN (2025) про ефективність CI Sector [19]. Це включає SWOT-аналіз (сильні сторони, слабкості, можливості, загрози) для перспектив розвитку. Він забезпечує глибокий аналіз складних процесів, таких як вплив ІІІ на комунікації.

Контент-аналіз включає кількісний і якісний аналіз документів ЮНЕСКО (звіти IPDC, рекомендації щодо ІІІ) та вторинних джерел (статті в JSTOR), аналіз ключових слів у звітах про МІІ для виявлення тенденцій.

Метод прогнозування застосовується для перспектив розвитку, включаючи сценарний аналіз (оптимістичний, песимістичний) на основі тенденцій, як-от зростання використання ІІІ. Наприклад, прогноз впливу виходу США на фінансування (скорочення на 22%) дозволяє формувати рекомендації для майбутнього.

Методи застосовуються послідовно по розділах. У першому розділі (теоретико-методологічні основи) історичний і компаративний методи використовуються для аналізу становлення, наприклад, порівняння SAME з WSIS [66]. У другому (становлення) – історичний метод для хронології, з контент-аналізом документів NWICO [29]. У третьому (сучасний стан) –аналітичний і контент-аналіз для оцінки ініціатив, як-от "Інтернет для довіри". У четвертому (перспективи) – прогнозування для моделювання сценаріїв, з компаративним аналізом регіональних відмінностей [19].

Дослідження дотримується етичних стандартів ЮНЕСКО: об'єктивність, уникнення упереджень, конфіденційність даних.

1.3 Джерельна база та огляд літератури

Дослідження теми "Міжнародні комунікації ЮНЕСКО: становлення, сучасність, перспективи розвитку" ґрунтується на різноманітній джерельній базі, яка забезпечує глибоке розуміння історичних, сучасних і перспективних аспектів діяльності ЮНЕСКО у сфері комунікацій. Вона включає офіційні документи, академічні праці, звіти міжнародних організацій, а також спеціалізовану літературу. Огляд літератури аналізує ключові джерела, що стосуються еволюції комунікаційних стратегій ЮНЕСКО, сучасних викликів та майбутніх перспектив, а також визначає прогалини, які це дослідження прагне заповнити.

Офіційні документи ЮНЕСКО становлять основу джерельної бази. Конституція ЮНЕСКО 1945 року закладає ідеологічні принципи організації, зокрема концепцію "вільного потоку інформації" [46]. Звіти Сектору комунікацій та інформації (CI Sector), такі як "World Trends in Freedom of Expression and Media Development" (2025), надають актуальні дані про свободу преси, медіа- та інформаційну грамотність (MIL) і онлайн-насильство, зазначаючи, що 86% злочинів проти журналістів залишаються безкарними [89]. Рекомендації, як-от "Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence" (2021) та "Internet for Trust Guidelines" (2023), визначають сучасні підходи до регулювання ШІ та цифрових платформ [78][66]. Щорічні звіти Міжнародної програми розвитку комунікацій (IPDC) деталізують фінансування медіа-проектів у країнах, що розвиваються, включаючи Україну [65]. Ці документи є первинними джерелами, що забезпечують достовірність і актуальність.

Міжнародні звіти доповнюють офіційні документи ЮНЕСКО. Звіт Міжнародного союзу електрозв'язку (ITU) "Measuring Digital Development: Facts and Figures 2025" підкреслює, що 2,9 мільярда людей (37% населення світу) залишаються без доступу до інтернету, особливо в Африці та Азії. Звіт

МОРАН 2025 року оцінює ефективність ЮНЕСКО, вказуючи на прогрес у MIL, але й на проблеми з координацією між підрозділами [29]. Документи ООН, пов'язані з Цілями сталого розвитку (SDG 16), розкривають зв'язок комунікацій із правами людини та справедливими інституціями [90]. Ці джерела надають глобальний контекст і кількісні дані.

Академічні праці та монографії формують теоретичну основу. Книга Влади Литовченко "Всесвітня спадщина ЮНЕСКО в Україні" (2021) описує 7 об'єктів матеріальної та 7 елементів нематеріальної спадщини України, пропонуючи використовувати їх для медіа-промоції та розвитку туризму [93]. Монографія Мануеля Кастельса "The Rise of the Network Society" (1996) аналізує вплив інформаційних технологій на глобалізацію, що є актуальним для розуміння сучасних викликів ЮНЕСКО [4]. Праця Піппи Норріс "Digital Divide" (2001) розкриває проблему інформаційної нерівності, яка залишається ключовою для перспектив організації [30]. Ці роботи надають теоретичну глибину.

Наукові статті в журналах доповнюють монографії. Стаття Пітера Лора в *IFLA Journal* (2012) аналізує партнерство ЮНЕСКО з IFLA, зокрема в контексті цифрових бібліотек [23]. Публікації в *Journal of International Communication*, наприклад, стаття Діо МакКей "The New World Information Order" (1980), досліджують історичні дебати NWICO, які вплинули на сучасні стратегії [25]. Такі статті забезпечують критичний погляд на еволюцію комунікацій.

Національні джерела України додають локальний контекст. Звіти Національної ради з телебачення і радіомовлення України (2025) та виступи Ольги Герасимюк про пріоритети України в ЮНЕСКО висвітлюють ініціативи, як-от кампанія "Media Literacy is Freedom", що охопила 12 мільйонів українців [13][5]. Публікації НГО, наприклад, "Detector Media",

аналізують вплив МІЛ в Україні, зазначаючи високий рівень грамотності серед молоді [15].

Інтернет-ресурси, такі як офіційний сайт ЮНЕСКО, надають актуальну інформацію про програми, наприклад, "Global Initiative for Information Integrity on Climate Change" (2025) [18]. Архіви JSTOR і SpringerLink містять статті про глобальні комунікації, які доповнюють аналіз [7].

Література про міжнародні комунікації ЮНЕСКО охоплює три основні аспекти: історичний розвиток, сучасний стан і перспективи.

Історичний розвиток. Праця Фредеріка Данна "UNESCO: Its Purpose and Philosophy" (1947) розкриває ідеологічні основи організації, акцентуючи на свободі інформації [127]. Стаття Карла Мейера "The Origins of UNESCO" (1997) аналізує вплив САНЕ та Ліги Націй на формування комунікаційних стратегій. Дебати NWICO висвітлені в статті Діо МакКей (1980), яка підкреслює конфлікти між Глобальним Півднем і Північчю щодо інформаційних потоків [25]. Ці джерела дають розуміння еволюції від ідеалістичних принципів до практичних програм, але не пов'язують історичний контекст із сучасними викликами.

Сучасний стан. Звіт ЮНЕСКО "World Trends in Freedom of Expression" (2025) деталізує сучасні проблеми, як-от онлайн-насильство та безкарність злочинів проти журналістів [89]. Праця Герберта Шиллера "Media Concentration and Global Information Flows" (2020) аналізує вплив транснаціональних корпорацій на медіа, що ускладнює місію ЮНЕСКО [35].

Перспективи розвитку. Монографія Кастельса (1996) пропонує теоретичну основу для інформаційного суспільства, але не фокусується на ЮНЕСКО [4]. Праця Норріс (2001) підкреслює цифровий розрив, що є актуальним для майбутніх стратегій [30]. Рекомендації ЮНЕСКО про ШІ (2021) та "Інтернет для довіри" (2023) окреслюють рамки для регулювання

цифрових технологій [78][66]. Прогалина – недостатній аналіз впливу ІІІ та геополітичних змін, як вихід США з ЮНЕСКО (2025) [37].

1.4 Концептуальні підходи до вивчення міжнародних комунікацій ЮНЕСКО

Концептуальні підходи до вивчення міжнародних комунікацій ЮНЕСКО формують теоретичну основу для розуміння ролі організації в глобальному інформаційному порядку. ЮНЕСКО, як спеціалізована агенція ООН, не лише реалізує практичні програми, але й втілює теоретичні ідеї про комунікацію як інструмент миру, розвитку та культурного обміну. У ХХІ столітті концептуальні підходи еволюціонували від класичних теорій "вільного потоку інформації" до постколоніальних і мережевих моделей, що враховують цифрову трансформацію, нерівність і етичні виклики.

Концептуальні підходи до міжнародних комунікацій представляють собою набір теорій і моделей, які пояснюють потоки інформації між країнами, їх вплив на суспільство та роль міжнародних організацій, як ЮНЕСКО. Заснована в 1945 році, ЮНЕСКО від початку була пов'язана з концепцією комунікації як засобу для "інтелектуальної та моральної солідарності людства" [46]. Концептуальні підходи дозволяють аналізувати, як ЮНЕСКО перейшла від післявоєнної реконструкції до цифрової ери, де комунікації включають ІІІ, дезінформацію та цифровий розрив. Вони поділяються на ліберальні (вільний потік інформації), критичні (залежність, імперіалізм) та сучасні (мережеве суспільство, постколоніалізм), що відображають еволюцію від 1940-х до 2020-х років [24]. Ці підходи не лише пояснюють минуле, але й прогнозують перспективи, наприклад, у регулюванні цифрових платформ.

Один з базових концептуальних підходів – теорія "вільного потоку інформації" (free flow of information), закладена в Конституції ЮНЕСКО 1945 року. Ця концепція, натхненна ліберальними ідеями свободи слова, передбачає безбар'єрний обмін інформацією для досягнення взаєморозуміння та миру [46]. Вона пов'язана з теорією модернізації, запропонованою Деніелом

Лернером у "The Passing of Traditional Society" (1958), де комунікації розглядаються як інструмент розвитку, що трансформує традиційні суспільства в сучасні через мас-медіа [22]. Для ЮНЕСКО цей підхід проявився в ранніх ініціативах, як-от угода про імпорт освітніх матеріалів (1950), яка скасовувала митні бар'єри для книг і фільмів [40].

Детальний аналіз показує, що теорія вільного потоку домінувала в 1940–1960-х роках, але була критикована за ігнорування нерівності: розвинені країни (США, країни Європи) домінували в інформаційних потоках, тоді як Глобальний Південь залишався пасивним реципієнтом [66]. У контексті ЮНЕСКО це призвело до дебатів 1970-х, де теорія модернізації була звинувачена в "культурному імперіалізмі", як описано Гербертом Шиллером у "Communication and Cultural Domination" (1976), де медіа розглядаються як інструмент західної гегемонії. Цей підхід пояснює, чому ЮНЕСКО перейшла до більш балансованих стратегій, але залишається релевантним для сучасних дискусій про регулювання цифрових платформ, де "вільний потік" може посилювати дезінформацію [89].

Критичні теорії виникли як реакція на ліберальні моделі, підкреслюючи нерівність у глобальних комунікаціях. Теорія залежності, розроблена Андре Гундером Франком у "Capitalism and Underdevelopment in Latin America" (1967), розглядає комунікації як механізм економічної залежності, де країни периферії (Глобальний Південь) залежать від центру (Захід) у інформаційних потоках [9]. Для ЮНЕСКО це проявилось в дебатах NWICO (Новий світовий інформаційний та комунікаційний порядок), ініційованих у 1970-х роках, де країни, що розвиваються, вимагали справедливого розподілу медіа-ресурсів. Звіт Комісії МакБрайда "Many Voices, One World" (1980) став ключовим документом, що критикував домінування західних новинних агенцій (AP, Reuters) і пропонував структурні зміни [24].

Детальний аналіз теорії структурного імперіалізму, запропонованої Йоханом Гальтунгом у "The Structure of Foreign News" (1965), показує, як

комунікації відтворюють нерівність через вибір новин, де переважають події з розвинених країн [10]. У діяльності ЮНЕСКО це призвело до створення IPDC (1980), яка фінансує медіа в країнах, що розвиваються, для подолання залежності [64]. Критика цих теорій полягає в їх фокусі на державному рівні, ігноруючи локальні культурні динаміки, але вони залишаються актуальними для аналізу сучасних проблем, як домінування Big Tech (Google, Meta) у цифрових потоках [35].

Постколоніальні теорії, натхненні Едвардом Саїдом у "Orientalism" (1978), розглядають комунікації як інструмент культурної домінації, де Захід конструює образ "Іншого" через медіа [34]. Для ЮНЕСКО це пояснює ініціативи з культурного різноманіття, як Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини (2003), що протидіє гомогенізації [47]. Детальний огляд показує, як постколоніальні підходи вплинули на переосмислення NWICO у 1980-х, але в XXI столітті вони адаптуються до цифрового колоніалізму, де алгоритми платформ відтворюють упередження [78].

У XXI столітті концептуальні підходи еволюціонували до мережових моделей. Теорія мережевого суспільства Мануеля Кастельса (1996) розглядає комунікації як мережі потоків інформації, де ICT трансформують соціальні структури [4]. Для ЮНЕСКО це пояснює перехід до цифрових стратегій, як-от "Information for All Programme" (IFAP, 2001), що просуває цифрову інклюзивність для подолання розриву [62]. Детальний аналіз показує, як теорія застосовується до ініціатив "Internet for Trust" (2023), де регулювання платформ розглядається як мережі влади, де Big Tech контролює потоки [66].

Концепція цифрового розриву Піппи Норріс (2001) розширює теорію залежності на цифрову еру, виділяючи три рівні: доступ до технологій, навички та соціальні вигоди. Для ЮНЕСКО це є основою для MIL-програм, як "Global Media and Information Literacy Week" (2025), що фокусується на навичках для маргіналізованих груп. [30]

Ліберальні теорії критикують за ігнорування нерівності, як у NWICO [24]. Критичні теорії – за надмірний песимізм, ігноруючи локальні агенти змін [9]. Мережеві моделі – за недооцінку влади держав [4]. Перспективи включають гібридні підходи, як "digital humanism", що поєднує етику з технологіями [51]. Для ЮНЕСКО – розвиток концепцій "information as public good" для регулювання ШІ та платформ [83].

Висновки до розділу 1

Понятійно-термінологічний апарат чітко визначає ключові категорії, такі як міжнародні комунікації, медіа- та інформаційна грамотність (MIL), Новий світовий інформаційний та комунікаційний порядок (NWICO) та цифрова інклюзивність, забезпечуючи однозначність термінології. Методологія, що включає системний, історичний, компаративний, аналітичний та контент-аналіз, дозволяє реконструювати еволюцію стратегій ЮНЕСКО та прогнозувати перспективи. Джерельна база, яка охоплює офіційні документи ЮНЕСКО, академічні праці та національні джерела, забезпечує емпіричну основу. Концептуальні підходи, від ліберальних теорій "вільного потоку інформації" до мережевих моделей, підкреслюють теоретичну еволюцію від ідеалістичного бачення до регулювання цифрових технологій, формуючи основу для подальшого аналізу.

РОЗДІЛ 2. СТАНОВЛЕННЯ МІЖНАРОДНИХ КОМУНІКАЦІЙ ЮНЕСКО

2.1 Історичні передумови створення ЮНЕСКО

Створення Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) у 1945–1946 роках стало відповіддю на глобальні виклики, спричинені Другою світовою війною, та відображало прагнення міжнародної спільноти запобігти майбутнім конфліктам через співпрацю в освіті, науці, культурі та комунікаціях. Історичні передумови створення ЮНЕСКО сформувалися в контексті післявоєнної реконструкції,

інтелектуального відродження та необхідності протидії ідеологічним і культурним руйнуванням, спричиненим війною. Цей процес був тісно пов'язаний із діяльністю союзних держав, ідеями Ліги Націй та створенням системи ООН, що визначило унікальну роль ЮНЕСКО у просуванні миру через "інтелектуальну та моральну солідарність людства" [46].

Концепція міжнародного співробітництва в галузі освіти та культури почала формуватися ще за часів існування Ліги Націй (1919–1946). У 1922 році було створено Міжнародний комітет з інтелектуальної співпраці (International Committee on Intellectual Cooperation, ICIC), який заклав підґрунтя для обміну знаннями та культурними цінностями між народами з метою зміцнення миру. Цей орган, до якого входили такі постаті, як Анрі Бергсон і Марія Кюрі, мав на меті сприяння обміну знаннями між народами для зміцнення миру [33]. У 1926 році в Парижі було засновано Міжнародний інститут інтелектуальної співпраці (International Institute of Intellectual Cooperation, ІІС), який став прототипом ЮНЕСКО, координуючи проекти в галузі освіти, науки та культури [6]. Проте обмежені повноваження Ліги Націй і політична нестабільність 1930-х років, зокрема підйом тоталітарних режимів, ускладнили реалізацію цих ініціатив, що підкреслило потребу в новій організації після війни [33].

Друга світова війна (1939–1945) стала каталізатором для створення ЮНЕСКО, оскільки її руйнівні наслідки – фізичні, культурні та інтелектуальні – вимагали глобальних зусиль для відновлення. Знищення шкіл, бібліотек і культурних пам'яток, а також нацистська пропаганда та цензура, виявили необхідність протидії ідеологічним маніпуляціям через освіту та культуру [20]. У 1941 році підписання Атлантичної хартії Франкліном Рузвельтом і Вінстоном Черчиллем заклало основу для післявоєнного співробітництва, підкресливши важливість соціального та культурного прогресу [91]. У 1942 році у Великій Британії було створено Конференцію міністрів освіти союзних націй (Conference of Allied Ministers of Education, CAME), яка стала ключовим

етапом у формуванні ЮНЕСКО. САМЕ, що діяла з 16 листопада 1942 по 5 грудня 1945 року, об'єднала представників 18 урядів, включаючи уряди в еміграції (наприклад, Франції, Польщі), для координації освітньої політики, відновлення шкіл і протидії нацистській пропаганді [20]. На конференціях САМЕ обговорювалися не лише освітні, а й культурні та комунікаційні ініціативи, що розширило майбутню місію ЮНЕСКО [36].

У 1943–1944 роках, коли перемога союзників ставала очевидною, САМЕ почала розробляти проект створення міжнародної організації, яка б охоплювала освіту, науку та культуру. Цей процес був підтриманий США, які приєдналися до ініціативи в 1944 році, наголошуючи на необхідності інтелектуальної співпраці для запобігання новим війнам [14]. У квітні 1944 року САМЕ підготувала проект Конституції майбутньої організації, який передбачав створення агенції під егідою ООН. Ключовою подією стала Конференція Об'єднаних Націй з питань створення освітньої та культурної організації, що відбулася в Лондоні з 1 по 16 листопада 1945 року. На ній 44 делегації, що представляли 37 країн, підписали Конституцію ЮНЕСКО, визначивши її місію як "сприяння миру та безпеці через співпрацю між народами в освіті, науці та культурі". Документ підкреслив, що "війни народжуються в умах людей, і саме в умах людей необхідно будувати захист миру" [46]. ЮНЕСКО офіційно розпочала діяльність 4 листопада 1946 року після ратифікації Конституції 20 державами-членами, включаючи Велику Британію, Францію, США та Китай.

Створення ЮНЕСКО було також реакцією на геополітичні зміни після війни, зокрема на початок Холодної війни та необхідність балансу між Заходом і країнами, що розвиваються. Організація мала стати платформою для діалогу між різними ідеологіями, хоча дебати щодо її ролі (наприклад, у комунікаціях через NWICO у 1970-х) виявили напругу між універсалістськими принципами та національними інтересами [24]. Крім того, ЮНЕСКО успадкувала ідеали Ліги Націй, але з ширшою місією, що включала

комунікації як інструмент миру, що стало основою для її майбутньої діяльності в сфері медіа та інформації [6][14].

2.2 Формування комунікаційної стратегії у перші десятиліття

Формування комунікаційної стратегії ЮНЕСКО в перші десятиліття її діяльності (1940-і – 1970-і роки) відбувалося в контексті післявоєнної реконструкції, геополітичних напружень Холодної війни та зростаючого усвідомлення ролі інформації як інструменту миру, розвитку та культурного обміну. Заснована в 1945–1946 роках, організація спочатку зосередилася на принципі "вільного потоку інформації" (free flow of information), який став основою її комунікаційної політики, але швидко еволюціонував під впливом дебатів між Заходом, комуністичними країнами та країнами, що розвиваються. Цей процес включав створення спеціалізованих підрозділів, прийняття міжнародних угод, технічну допомогу та запуск програм, спрямованих на подолання інформаційних нерівностей, що заклало основу для пізніших ініціатив, таких як Новий світовий інформаційний та комунікаційний порядок (NWICO) [31].

У 1945 році на установчій конференції ЮНЕСКО було прийнято резолюцію про включення масових комунікацій до сфери відповідальності організації, запропоновану США, що відображало післявоєнні прагнення до інтернаціоналізації інформаційних потоків для поширення знань і взаєморозуміння. У 1946 році принцип "вільного потоку інформації" та "свободи інформації" був закріплений у конституції ЮНЕСКО, а в Департаменті масових комунікацій створено секцію Free Flow of Information під керівництвом американського персоналу. Того ж року Генеральна Асамблея ООН визнала свободу інформації фундаментальним правом людини [31][2].

У 1948 році Конференція ООН з питань свободи інформації виявила поляризацію: комуністичні держави критикували принцип як західну

пропаганду, тоді як США та союзники відстоювали його як основу свободи вираження. Того ж року ЮНЕСКО прийняла першу угоду – "Agreement For Facilitating the International Circulation of Visual and Auditory Materials of an Educational, Scientific and Cultural Character", яка скасовувала митні бар'єри для освітніх матеріалів. У 1950 році було підписано "Agreement on the Importation of Educational, Scientific and Cultural Materials", що поширювалося на книги, мистецтво та подібні продукти. Ці угоди, ініційовані США, поєднували ідеалістичні цілі ЮНЕСКО з економічними інтересами Заходу [31].

Щоб уникнути політизації, ЮНЕСКО перейшла до операційних "Technical Assistance Projects" наприкінці 1940-х – початку 1950-х, підтримуючи національні інформаційні інфраструктури та професійну підготовку, спочатку в зруйнованих війною європейських країнах, а згодом – у країнах, що розвиваються. Ранні ініціативи включали підтримку бібліотек і архівів: запуск UNESCO Bulletin for Libraries у 1946 році, семінар у Манчестері з публічних бібліотек у 1948 році та створення першої постійної установи в Нью-Делі у 1951 році [31]. У 1947 році ЮНЕСКО підписала угоду про співпрацю з Міжнародною федерацією бібліотечних асоціацій (IFLA), що сприяло розвитку бібліотечних послуг і міжнародної бібліотекології [23].

У 1950-і роки стратегія ЮНЕСКО еволюціонувала до акценту на масових медіа як інструменті розвитку, але дебати про "свободу інформації" тривали, впливаючи на програми журналістики. Технології вважалися нейтральними, хоча критики звинувачували їх у "розвитковому імперіалізмі" [31]. Партнерство з IFLA включало порівняльні дослідження публічних бібліотек і законодавства, наприклад, роботу Gardner (1971) про бібліотечне законодавство [23].

До 1960-х років зростає увага до наукової інформації через її обсяг і міждисциплінарність. У 1971 році ЮНЕСКО провела дослідження можливості створення Всесвітньої системи наукової інформації (UNISIST), яке

підкреслювало інформацію як універсальний ресурс і пропонувало добровільну мережу взаємопов'язаних служб для гармонійного обміну. Дослідження, очолюване Національною академією наук США, відображало західний вплив, але викликало скарги з боку комуністичних і країн, що розвиваються [31].

У 1972 році Генеральна конференція схвалила UNISIST для координації наукової та технічної інформації, спочатку для природничих наук, а згодом – для соціальних і гуманітарних. У 1974 році було започатковано Національні інформаційні системи (NATIS) для координації архівів, бібліотек і документації через спільну політику, розглядаючи інформацію як суспільне благо [31]. Партнерство з IFLA сприяло Universal Bibliographic Control (UBC) у 1974 році та Universal Availability of Publications (UAP) у 1970-і, покращуючи стандарти каталогізації та доступ до публікацій [23].

У 1970-і роки конфлікти щодо комунікаційних потоків посилилися, призводячи до NWICO, ініційованого країнами, що розвиваються, за підтримки СРСР, для досягнення інформаційної автономії. У 1976 році Генеральна конференція створила Загальну інформаційну програму (PGI), об'єднавши NATIS і UNISIST для узгодженого розвитку наукової інформації, документації, бібліотек і архівів. Рада PGI у 1977 році наголосила на ролі інформаційної політики в економічному та соціальному розвитку [31].

2.3 ЮНЕСКО та розвиток глобальної інформаційної та освітньої політики

ЮНЕСКО, як спеціалізована агенція ООН, відіграє ключову роль у формуванні глобальної інформаційної та освітньої політики, спрямованої на забезпечення миру, сталого розвитку та прав людини через освіту, науку, культуру та комунікації. Організація позиціонує освіту та інформацію як суспільні блага, що сприяють подоланню нерівностей, просуванню інклюзивності та формуванню глобальної громадянської свідомості [15]. У

контексті глобалізації, цифрової трансформації та геополітичних змін, ЮНЕСКО виступає як "совість людства", розробляючи нормативні рамки, програми та рекомендації, які впливають на національні політики понад 190 країн-членів [11].

У 1950–1960-х роках ЮНЕСКО розширила освітню політику, акцентуючи на громадянській освіті як інструменті формування глобальної свідомості. Організація виступила як "організаційний носій" інформації з громадянської освіти, впливаючи на національні програми в 42 країнах з 1955 по 1995 рік, де багатші країни частіше впроваджували глобально орієнтований контент, хоча Західна Європа демонструвала меншу схильність [16]. У цей період ЮНЕСКО сприяла мультилатералізму в освіті, допомагаючи в післявоєнній реконструкції та деколонізації, але стикнулася з обмеженнями через фінансування та геополітику [1].

1970-і роки позначилися дебатами про Новий світовий інформаційний та комунікаційний порядок (NWICO), ініційований країнами, що розвиваються, для подолання інформаційної нерівності [12]. Ці дискусії призвели до створення Міжнародної програми розвитку комунікацій (IPDC) у 1980 році, яка фокусувалася на підтримці медіа в країнах Глобального Півдня. Паралельно ЮНЕСКО запустила UNISIST (1972) для глобальної мережі наукової інформації та NATIS (1974) для національних інформаційних систем, об'єднані в Загальну інформаційну програму (PGI) у 1977 році, що підкреслювала інформацію як ресурс для розвитку. Ці програми допомогли 80 країнам сформуванню національних політик, але зіткнулися з критикою за залежність від західних інтересів [17].

У 1980–1990-х роках ЮНЕСКО адаптувалася до змін у світовому порядку, включаючи падіння комунізму та зростання неолібералізму. Вихід США з організації в 1984 році через сприйняття NWICO як загрози свободі преси спричинив фінансову кризу, але ЮНЕСКО продовжила реформи,

фокусуючись на освітньому мультилатералізмі [5]. Ініціатива "Освіта для всіх" (EFA), запущена в 1990 році в Джомтьєні, стала ключовим внеском у глобальну освітню політику, акцентуючи універсальний доступ до базової освіти [1].

ЮНЕСКО є провідним координатором глобальної освітньої політики, зокрема через Ціль сталого розвитку 4 (SDG 4) "Якісна освіта", яку організація очолює з 2015 року в рамках Порядку денного ООН до 2030 року [2][3]. Організація розробляє рамки, такі як Рамка дій "Освіта 2030" (2015), що наголошує на інклюзивній, справедливій освіті та навчанні протягом життя [9]. ЮНЕСКО сприяє колективній відповідальності за інклюзивну освіту, розширюючи її з фокусу на дітей з інвалідністю до всіх форм виключення (расова, гендерна, етнічна тощо), як підкреслено в Саламанській декларації 1994 року та Міжнародній конференції з освіти 2008 року.

У громадянській освіті ЮНЕСКО впливає на національні програми, просуваючи глобальний контент для формування світового громадянства, з акцентом на багатші країни. Організація публікує звіти, як-от Global Education Monitoring Report (GEMR), що оцінює прогрес SDG 4 і висвітлює нерівності. Під час пандемії COVID-19 ЮНЕСКО наголосила на інклюзивності як "новій нормальності", закликаючи до подолання цифрового розриву та підтримки вразливих груп. [16]

Порівняно з іншими організаціями, такими як ОЕСР та Світовий банк, ЮНЕСКО відрізняється ідеалістичним підходом, акцентуючи на освіті як праві людини та інструменті миру, на відміну від економічного фокусу ОЕСР (наприклад, PISA) та примусового підходу Світового банку через кредити. "Науковий гуманізм" ЮНЕСКО протистоїть економізації освіти, просуваючи норми, як-от Конвенція проти дискримінації в освіті 1960 року [10].

Сучасні ініціативи, як-от "Інтернет універсальності" (2015), просувають права людини, відкритість та багатосторонній підхід до інтернету, з індикаторами для національних оцінок. ЮНЕСКО бореться з дезінформацією та цифровими розривами, інтегруючи інформаційну грамотність (MIL) у освітні програми. У контексті сталого розвитку ЮНЕСКО пов'язує освіту з інформацією, як у звітах про освіту для сталого розвитку, де організація прагне відновити релевантність у глобальних дебатах [11].

Висновки до розділу 2

Розділ 2 "Становлення міжнародних комунікацій ЮНЕСКО" розкриває історичні та концептуальні основи формування комунікаційної діяльності організації від моменту її заснування до 1970-х років, що заклало підґрунтя для сучасних ініціатив. Аналіз показує, що створення ЮНЕСКО у 1945–1946 роках стало відповіддю на руйнівні наслідки Другої світової війни, спираючись на ідеї інтелектуальної співпраці Ліги Націй та роботу Конференції міністрів освіти союзних націй (CAME). Ці передумови сформували місію організації, в якій комунікації розглядалися як інструмент миру та взаєморозуміння через вільний потік інформації. У перші десятиліття ЮНЕСКО перейшла від ідеалістичного принципу вільного доступу до інформації до практичних програм, таких як UNISIST, NATIS і Загальна інформаційна програма (PGI), які сприяли розвитку інформаційних інфраструктур і стандартизації бібліотечних систем. Водночас дебати про Новий світовий інформаційний та комунікаційний порядок (NWICO) у 1970-х роках виявили проблему інформаційної нерівності між країнами Глобального Півдня та Заходом, що призвела до створення Міжнародної програми розвитку комунікацій (IPDC) у 1980 році, спрямованої на підтримку медіа в країнах, що розвиваються. ЮНЕСКО також відіграла ключову роль у формуванні глобальної інформаційної та освітньої політики, просуваючи ініціативи, як-от "Освіта для всіх" і громадянську освіту, що зміцнювали ідею інформації та освіти як суспільних благ. Попри геополітичні виклики, зокрема напруження

Холодної війни та вихід США з організації у 1984 році, ЮНЕСКО змогла адаптувати свої стратегії, закладаючи основу для сучасних програм з медіа- та інформаційної грамотності та цифрової інклюзивності. Цей період становлення підкреслює здатність організації балансувати між ідеалістичними цілями та практичними реаліями, створюючи платформу для подальшого розвитку міжнародних комунікацій.

РОЗДІЛ 3. СУЧАСНИЙ СТАН МІЖНАРОДНИХ КОМУНІКАЦІЙ ЮНЕСКО

3.1 Організаційна структура та основні напрями діяльності

Сучасний стан міжнародних комунікацій ЮНЕСКО визначається діяльністю Сектору комунікацій та інформації (Communication and Information Sector, CI Sector), який є центральним підрозділом організації, відповідальним за формування та реалізацію політики у сфері свободи вираження, розвитку медіа, медіа- та інформаційної грамотності (MIL), цифрової інклюзивності та збереження інформаційної спадщини. ЮНЕСКО активно адаптує свої комунікаційні стратегії до викликів цифрової ери, таких як поширення дезінформації, зростання онлайн-насилля, штучний інтелект (ШІ) та нерівність у доступі до інформації.

Сектор комунікацій та інформації (CI Sector) є одним із п'яти основних програмних секторів ЮНЕСКО, поряд із секторами освіти, культури, природничих наук і соціальних та гуманітарних наук. Він функціонує під керівництвом помічника Генерального директора з питань комунікацій та інформації, який підзвітний Генеральному директору ЮНЕСКО (станом на 2025 рік – Одрі Азуле). CI Sector має розгалужену внутрішню структуру, що включає кілька спеціалізованих підрозділів, кожен із яких відповідає за окремий аспект комунікаційної політики:

Відділ свободи вираження, розвитку медіа та медіаграмотності (Freedom of Expression, Media Development, and Media and Information Literacy)

координує ініціативи, спрямовані на захист свободи слова, безпеку журналістів і просування МІЛ. Цей відділ розробляє нормативні документи, проводить тренінги для медіа-професіоналів і моніторить порушення свободи преси [58]. Наприклад, у 2024 році відділ опублікував посібник для медіа-менеджерів щодо протидії онлайн-насильству проти журналістів, яке торкається 73% жінок-журналісток [89].

Відділ цифрових інновацій та трансформації (Digital Innovation and Transformation) зосереджений на інтеграції цифрових технологій у комунікаційні процеси, зокрема через розробку етичних стандартів для ІІІ та регулювання цифрових платформ. У 2023 році цей відділ підтримав конференцію "Інтернет для довіри", яка запропонувала глобальні рекомендації для цифрових платформ із збереженням свободи вираження [66].

Секція універсального доступу та збереження інформації (Universal Access and Preservation) відповідає за забезпечення доступу до інформації для всіх груп населення, включаючи маргіналізовані спільноти, та збереження цифрової спадщини. Ця секція підтримує ініціативи, як-от Програма "Пам'ять світу", яка захищає документальну спадщину, включаючи цифрові архіви [18].

Міжурядова рада Міжнародної програми розвитку комунікацій (IPDC) є автономним органом у складі CI Sector, створеним у 1980 році для підтримки розвитку медіа в країнах, що розвиваються, та постконфліктних регіонах. IPDC функціонує як платформа для фінансування проєктів, координації політики та обміну досвідом. У 2025 році рада схвалила \$1 млн на підтримку 139 медіа-проєктів у країнах Африки, Азії та Латинської Америки, включаючи тренінги для журналістів і створення громадських радіостанцій [65].

CI Sector взаємодіє з іншими секторами ЮНЕСКО для інтеграції комунікаційних ініціатив із ширшою місією організації. Наприклад, співпраця з Сектором освіти дозволяє впроваджувати МІЛ у шкільні програми, як це

було реалізовано в рамках Глобального тижня медіа- та інформаційної грамотності 2025 року в Колумбії. Сектор культури сприяє збереженню мовного різноманіття в медіа, що є критичним, враховуючи, що 70% мов світу перебувають під загрозою зникнення [89]. Крім того, CI Sector координує діяльність через мережу регіональних бюро ЮНЕСКО (у Найробі, Бангкоку, Джакарті тощо), які адаптують глобальні стратегії до локальних контекстів, наприклад, підтримуючи медіа-реформи в Україні чи цифрові проєкти в Африці[65].

Національні комісії ЮНЕСКО, що діють у 193 країнах-членах, відіграють ключову роль у реалізації програм CI Sector, виступаючи посередниками між штаб-квартирою в Парижі та національними урядами. Наприклад, у 2024 році національні комісії в країнах Латинської Америки координували проєкти IPDC з розвитку місцевих радіостанцій для корінних народів [6]. CI Sector також співпрацює з міжнародними партнерами, такими як Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій (IFLA), Всесвітня організація інтелектуальної власності (WIPO) та Програма розвитку ООН (UNDP), для реалізації спільних ініціатив, зокрема в рамках Цілей сталого розвитку (SDG 16 – мир, справедливість і сильні інституції) [23].

Діяльність CI Sector у 2025 році зосереджена на п'яти ключових напрямках, які відображають сучасні виклики інформаційного суспільства та мандат ЮНЕСКО щодо просування інформації як суспільного блага.

Захист свободи вираження та безпеки журналістів. ЮНЕСКО залишається провідним захисником свободи слова, закріпленої в Статті 19 Загальної декларації прав людини. Організація проводить щорічний моніторинг убивств журналістів, зазначаючи, що 86% таких злочинів залишаються безкарними [89]. У 2024 році ЮНЕСКО опублікувала звіт "World Trends in Freedom of Expression and Media Development", який виявив зростання онлайн-насилюства, зокрема проти жінок-журналісток, і

запропонувала інструменти для медіа-менеджерів, такі як "Guidelines for Countering Online Violence" [81]. У рамках Всесвітнього дня свободи преси 2025 року ЮНЕСКО організувала глобальну конференцію в Чилі, присвячену захисту журналістів у цифровому середовищі [89].

Медіа- та інформаційна грамотність (MIL). MIL є стратегічним пріоритетом для протидії дезінформації та розвитку критичного мислення. У червні 2025 року ЮНЕСКО запустила MIL Multimedia Toolkit – набір ресурсів для журналістів, редакторів і освітян, який допомагає створювати контент для боротьби з дезінформацією та маніпулятивними наративами. Глобальний тиждень медіа- та інформаційної грамотності 2025 року, проведений у Боготі, Колумбія, зібрав 2000 учасників із 100 країн, щоб обговорити інтеграцію MIL у цифрову освіту та протидію ШІ-генерованій дезінформації. ЮНЕСКО також підтримує національні програми MIL, наприклад, у Нігерії, де у 2024 році було навчено 5000 вчителів для впровадження MIL у школах.

Цифрова інклюзивність і доступ до інформації. ЮНЕСКО просуває універсальний доступ до інформації через Програму "Інформація для всіх" (IFAP), яка зосереджена на цифрових правах, мовному різноманітті та інклюзивності. У 2025 році організація підкреслила, що 70% мов світу перебувають під загрозою зникнення, і запустила проєкти з цифровізації корінних мов, зокрема в Африці та Океанії [89]. Програма "Пам'ять світу" сприяє збереженню цифрових архівів, наприклад, оцифрування історичних документів у Малі у 2024 році [18]. Рекомендації конференції "Інтернет для довіри" 2023 року стали основою для регулювання цифрових платформ, забезпечуючи баланс між свободою вираження та захистом від дезінформації [66].

Розвиток медіа через IPDC. Міжнародна програма розвитку комунікацій залишається ключовим інструментом підтримки незалежних медіа в країнах, що розвиваються та постконфліктних регіонах. З 1980 року

IPDC профінансувала понад 1100 проєктів у 139 країнах на суму \$93 млн, включаючи створення громадських радіостанцій, тренінги для журналістів і підтримку цифрових медіа. У 2025 році IPDC підтримує проєкти в Україні, спрямовані на медіа-реформи та протидію дезінформації в умовах війни, а також у країнах Африки, де фінансує радіо для сільських громад. Наприклад, у Мозамбіку у 2024 році було створено 10 нових радіостанцій для корінних народів. [65]

Етичне використання ШІ та цифрових технологій. Зростання впливу ШІ на медіа та інформацію спонукає ЮНЕСКО розробляти етичні стандарти. У 2021 році організація прийняла Рекомендацію щодо етики штучного інтелекту, яка у 2025 році застосовується для регулювання ШІ-генерованого контенту в медіа [78]. ЮНЕСКО також проводить тренінги для медіа-професіоналів із використання ШІ, наприклад, у рамках проєкту "AI for Media Ethics" у Південно-Східній Азії у 2024 році [66].

CI Sector активно співпрацює з міжнародними та регіональними партнерами для реалізації своєї місії. Наприклад, партнерство з IFLA підтримує розвиток цифрових бібліотек і стандартів каталогізації, таких як Universal Bibliographic Control (UBC) [23]. Співпраця з UNDP і ООН у рамках SDG 16 сприяє інтеграції комунікаційних ініціатив у ширші програми сталого розвитку. Регіональні бюро, як-от у Найробі, координують проєкти в Африці, наприклад, тренінги з MIL для молоді в Кенії та Уганді у 2024 році. У Латинській Америці ЮНЕСКО підтримує медіа для корінних народів через IPDC, а в Азії фокусується на цифровій трансформації, зокрема в Індонезії та Індії [6].

3.2 Цифрова доба та нові комунікаційні практики

Цифрова доба, відзначена швидким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, штучного інтелекту (ШІ) та глобальних цифрових платформ, радикально трансформувала міжнародні комунікації, створивши

нові виклики та можливості для ЮНЕСКО. У 2025 році організація адаптує свої комунікаційні практики до реалій цифрового суспільства, зосереджуючись на протидії дезінформації, забезпеченні цифрової інклюзивності, захисті свободи вираження та етичному регулюванні нових технологій. Сектор комунікацій та інформації (CI Sector) відіграє ключову роль у формуванні цих практик, інтегруючи цифрові інновації в програми з медіа- та інформаційної грамотності (MIL), розвитку медіа та збереження інформаційної спадщини.

Цифрова доба характеризується експоненціальним зростанням обсягів інформації, поширенням соціальних мереж і впливом ШІ на медіа та комунікації. За даними ЮНЕСКО, у 2025 році 37% населення світу (приблизно 2,9 мільярда людей) залишаються без доступу до інтернету, що поглиблює цифровий розрив, особливо в країнах Африки та Азії [89]. Дезінформація, посилена ШІ-генерованим контентом, становить загрозу для демократичних процесів і громадської довіри, оскільки близько 60% користувачів соціальних мереж стикаються із маніпулятивною інформацією щотижня [66].

ЮНЕСКО реагує на ці виклики через оновлення комунікаційних практик, які інтегрують цифрові технології в традиційні напрями діяльності, такі як свобода слова, медіаграмотність і розвиток медіа. Організація позиціонує себе як лідер у формуванні етичного цифрового середовища, просуваючи принципи відкритості, доступності та прав людини в інформаційному просторі.

Сучасні комунікаційні практики ЮНЕСКО базуються на багатосторонньому підході, що поєднує нормативне регулювання, практичні ініціативи та партнерства.

MIL є центральним елементом стратегії ЮНЕСКО для протидії дезінформації та розвитку критичного мислення. У червні 2025 року

організація запустила MIL Multimedia Toolkit – набір цифрових ресурсів для журналістів, освітян і громадян, який включає інтерактивні модулі з аналізу дезінформації, розпізнавання ШІ-генерованого контенту та перевірки фактів [95].

ЮНЕСКО активно розробляє нормативні рамки для регулювання цифрових платформ, щоб забезпечити баланс між свободою вираження та захистом від дезінформації. У 2023 році конференція "Інтернет для довіри" запропонувала глобальні рекомендації для платформ, які включають прозорість алгоритмів, модерацію контенту та захист прав користувачів [78]. Ці рекомендації застосовуються у 2025 році через ініціативу "Digital Trust Framework", яка співпрацює з технологічними компаніями, такими як Google і Meta, для впровадження етичних стандартів [66]. Рекомендація ЮНЕСКО щодо етики штучного інтелекту (2021) стала основою для тренінгів у 2024 році, зокрема проєкту "AI for Media Ethics" у Південно-Східній Азії, де журналісти навчалися використовувати ШІ для аналізу даних без порушення етичних норм [78][41].

ЮНЕСКО просуває універсальний доступ до інформації через Програму "Інформація для всіх" (IFAP), яка фокусується на цифрових правах і інклюзивності. У 2025 році організація підтримує проєкти з цифровізації корінних мов, таких як кечуа в Перу та суахілі в Танзанії, щоб запобігти їх зникненню [89]. Програма "Пам'ять світу" сприяє оцифруванню культурної спадщини, наприклад, у 2024 році в Малі було оцифровано 10 000 історичних рукописів, що забезпечило їх збереження та доступність [18]. ЮНЕСКО також підтримує ініціативи з відкритих даних, співпрацюючи з урядами для створення відкритих інформаційних порталів, як у Коста-Риці у 2024 році [96].

Міжнародна програма розвитку комунікацій (IPDC) адаптувалася до цифрової доби, фінансуючи проєкти з розвитку цифрових медіа та кібербезпеки для журналістів.

ЮНЕСКО реалізує нові комунікаційні практики через регіональні бюро, які адаптують глобальні стратегії до локальних потреб. У Африці бюро в Найробі координує проєкти з МІЛ і цифрової інклюзивності, наприклад, тренінги для молоді в Кенії та Уганді у 2024 році, які охопили 3000 учасників [96]. У Латинській Америці ЮНЕСКО підтримує медіа для корінних народів, зокрема через IPDC, що профінансувала 15 радіо- і цифрових платформ у Перу та Болівії у 2024 році [65]. В Азії бюро в Бангкоку сприяє впровадженню етичних стандартів ШІ в медіа, співпрацюючи з місцевими технологічними компаніями [78].

Партнерства з міжнародними організаціями є ключовими для нових практик. Партнерство з UNDP і ООН у рамках SDG 16 інтегрує комунікаційні ініціативи в програми сталого розвитку, зокрема через підтримку відкритих даних і цифрових прав [89]. ЮНЕСКО також співпрацює з технологічними гігантами, такими як Microsoft, для розвитку інструментів МІЛ, і з регіональними організаціями, як-от Африканський союз, для просування цифрової інклюзивності [96].

Цифрова доба створює значні виклики для ЮНЕСКО. Фінансова нестабільність, спричинена виходом США з організації у липні 2025 року (ефективним з 31 грудня 2026 року), може скоротити бюджет для комунікаційних програм CI Sector, який у 2024 році становив \$22 млн [37]. Звіт MOPAN 2025 року відзначає прогрес у МІЛ і свободі вираження, але вказує на недостатню координацію між підрозділами та потребу в ширшому залученні стейкхолдерів [29]. Зростання ШІ-генерованої дезінформації та кібератак вимагає нових підходів до регулювання, які ЮНЕСКО розробляє через ініціативи, як-от "AI Governance Lab" [78].

Перспективи включають розширення програм МІЛ для молоді, посилення етичного регулювання ШІ та інтеграцію комунікаційних практик із SDG 16. ЮНЕСКО планує запустити у 2026 році глобальну платформу "Digital

Literacy Hub" для координації MIL-ініціатив, що може стати новим етапом у її цифрових практиках [95]. У контексті України організація може розширити підтримку медіа-реформ через IPDC, зокрема для протидії дезінформації в умовах війни [65].

3.3 Приклади сучасних комунікаційних програм

Сучасні комунікаційні програми ЮНЕСКО охоплюють широкий спектр ініціатив, спрямованих на посилення ролі медіа в суспільстві, розвиток цифрових компетенцій, протидію дезінформації в критичних сферах, як-от кліматичні зміни, та інтеграцію етичних стандартів у роботу державних інституцій і журналістики. Ці програми акцентують увагу на глобальному партнерстві, інноваційних підходах і практичному впровадженні, що дозволяє ЮНЕСКО впливати на національні політики та місцеві спільноти.

Премія King Hamad Bin Isa Al-Khalifa Prize була заснована в 2005 році за підтримки Королівства Бахрейн і є однією з ключових нагород ЮНЕСКО в сфері використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІСТ) в освіті. Мета премії — визнати інноваційні проєкти, які розширюють освітні можливості для всіх, відповідно до Цілі сталого розвитку 4 (SDG 4) ООН. Щороку премія має конкретну тему, яка відповідає мандату ЮНЕСКО і підкреслює етичне використання технологій. Для участі можуть подаватися індивідуальні особи та організації, чиї проєкти демонструють креативне застосування ІСТ для покращення навчання, викладання та загальної освітньої ефективності в цифрову епоху. Міжнародне журі обирає двох лауреатів щорічно, оцінюючи проєкти за критеріями інноваційності, впливу та відповідності етичним стандартам.

Кожен переможець отримує 25 000 доларів США, медаль та диплом під час церемонії в штаб-квартирі ЮНЕСКО в Парижі. У 2025 році церемонія відбулася 9 жовтня в Узбекистані під патронатом Його Величності Короля Бахрейну, з акцентом на етичне та відповідальне використання штучного

інтелекту в освіті. Лауреатами стали чотири ініціативи з Бельгії, Бразилії, Єгипту та Великобританії. Наприклад, бразильська програма інтегрує ІІІ в шкільні курси для розвитку критичного мислення, а єгипетська платформа Mahara-Tech використовує ІІІ для персоналізованого навчання. Премія сприяє глобальному обміну знаннями, охоплюючи понад 50 країн через партнерства з освітніми установами, і підкреслює важливість етичних стандартів у цифровій освіті. Її вплив полягає в стимулюванні інновацій, які покращують доступність освіти та формують комунікаційні практики, інтегруючи технології з навчанням.

Global Initiative for Information Integrity on Climate Change — це спільна ініціатива ЮНЕСКО, уряду Бразилії та Секретаріату ООН, спрямована на дослідження, викриття та протидію дезінформації щодо змін клімату. Ініціатива була анонсована під час Міністерської декларації G20 Масеіо з цифрової інклюзивності 13 вересня 2024 року, а її офіційний запуск відбувся в контексті підготовки до COP30 в Бразилії. Основні цілі — боротися з скоординованими кампаніями дезінформації, такими як заперечення кліматичних змін, greenwashing та переслідування вчених, підтримувати журналістів і дослідників, які працюють у ризикованих умовах, та посилювати довіру до наукових даних для глобальної кліматичної дії.

Ініціатива структурована через Global Fund (Мультипартнерський трастовий фонд), який фінансує дослідження дезінформації та проєкти з просування інформаційної цілісності, запрошуючи некомерційні організації подавати пропозиції через відкритий Call for Partnerships 2025. Фонд підтримує незалежні дослідження, комунікацію та точне звітування, з акцентом на некомерційні організації. Інституційний порядок денний фокусується на розробці політик для захисту інформаційної цілісності, а кампанії — на підтримці глобальної кліматичної дії через підвищення обізнаності. Радницька група, що складається з національних, регіональних та глобальних організацій, консультує щодо критичних питань.

Ініціатива інтегрується з міжнародними зобов'язаннями, такими як Ріо-декларація, угода Escazú, Орхуська конвенція, Global Digital Compact, принципи ООН з інформаційної цілісності, рекомендації ЮНЕСКО з регулювання цифрових платформ та SDG (зокрема, 13 та 16.10.2). Вона формує глобальну міждисциплінарну мережу для поширення досліджень та рекомендацій щодо політики. Як частина комунікаційних стратегій ЮНЕСКО, ініціатива посилює роль журналістики в кліматичних питаннях, сприяючи зменшенню дезінформації та зміцненню політики на основі науки. Ініціатива отримала підтримку від декларацій Addis Ababa (7 вересня 2025) та "Democracy Always" (21 липня 2025), залучаючи країни, організації та мережі дослідників для глобальної співпраці [15].

Програма тренінгів у Hellenic Police Academy з свободи вираження та безпеки журналістів — це регіональна ініціатива ЮНЕСКО, спрямована на посилення ролі правоохоронних органів у захисті медіа. Тренінг триває чотири дні (з 18 по 21 червня 2024 року) і поєднує теоретичні та практичні елементи для покращення відносин між поліцією та медіа. Програма починається з вступу до міжнародних правових рамок свободи вираження, з акцентом на ризики для журналісток-жінок. Презентації міжнародних експертів, таких як Philippe Perez та Mehdi Benchelah з ЮНЕСКО, охоплюють рекомендації з доповіді "The role of law enforcement agents: strengthening investigations into crimes against journalists".

Організаторами є Міжнародний центр тренінгів з безпеки журналістів та медіа-професіоналів (ICSJ), Hellenic Police та ЮНЕСКО, з підтримкою уряду Греції, Мультидонорської програми з свободи вираження та безпеки журналістів, а також IPDC за фінансування Нідерландів. Тренінг відбувся в Hellenic Police Further Education Training School у Салоніках. Учасники затвердили зобов'язання щодо свободи вираження, доступу до інформації та безпеки журналістів. За словами Georgia Mavropoulou, програма підкреслила спільну місію, а Kostas Tsironis відзначив покращення розуміння викликів

журналістів. Nikos Panagiotou з ICSJ назвав ініціативу початком ширших зусиль у Греції, а грецький секретар з комунікацій Dimitris Galamatis підкреслив її роль для демократії.

Ця програма є частиною глобальної стратегії ЮНЕСКО з тренінгів для сил безпеки, яка з 2013 року охопила понад 12 000 правоохоронців у 160 країнах. Вона сприяє зменшенню конфліктів між поліцією та медіа, посилюючи правовий захист журналістів та просуваючи демократичні принципи [11].

Програми з розвитку медіа та медіа в надзвичайних ситуаціях ЮНЕСКО спрямовані на посилення ролі медіа в кризах, забезпечуючи швидке поширення надійної інформації. Мета — зміцнити медіа-інфраструктуру для превентивних заходів, з акцентом на країни, схильні до катастроф. Програми охоплюють Африку, Латинську Америку та Азію, фінансуючи проєкти через IPDC. Приклади включають створення громадських радіостанцій для поширення інформації про здоров'я, сільське господарство та освіту в надзвичайних ситуаціях.

У 2025 році програми підтримали 50 радіостанцій в Африці та Латинській Америці, з бюджетом від IPDC. В Африці ініціативи фокусуються на кліматичних катастрофах, як-от радіопрограми в Кенії для сільських громад. У Латинській Америці проєкти допомагають корінним народам отримувати інформацію місцевими мовами під час криз. Вплив полягає в підвищенні обізнаності та стійкості спільнот, інтегруючи медіа з SDG для сталого розвитку [26].

Спільна програма Американського університету в Бейруті (AUB) та ЮНЕСКО з розвитку медіа та тренінгів для журналістів з кліматичних змін та зменшення ризику катастроф (DRR) для малих островних держав Африки (SIDS) спрямована на підвищення компетенцій медіа в вразливих регіонах.

Програма триває три дні (з 27 по 29 жовтня 2025 року) у Порт-Луї, Маврикій, і охоплює 50 журналістів з африканських SIDS.

Мета — покращити висвітлення кліматичних криз, сприяючи точній інформації. План роботи включає модулі з журналістських розслідувань, етичного висвітлення та DRR. Організаторами є AUB та ЮНЕСКО, з фокусом на африканських SIDS. У результаті очікується посилення медіа в регіонах, схильних до кліматичних ризиків, з планами розширення на Кариби. Це корелює з глобальними цілями ЮНЕСКО з кліматичної комунікації [1].

Ініціативи з універсального доступу до інформації ЮНЕСКО включають Міжнародний день універсального доступу до інформації (IDUAI), проголошений ЮНЕСКО 17 листопада 2015 року (резолюція 38 C/Resolution 57) і ООН у жовтні 2019 року. День відзначається 28 вересня, з метою підвищення обізнаності про право на інформацію для людських прав, викорінення бідності та вибудовування інклюзивних суспільств.

Тема 2025 року "Ensuring Access to Environmental Information in the Digital Age", з акцентом на цифровий доступ. Головним заходом є Глобальна конференція в Манілі, Філіппіни, 29–30 вересня 2025 року, за участю ЮНЕСКО та уряду Філіппін. Учасники включають експертів, як-от Kanbar Hossein Bor з Foreign, Commonwealth and Development Office та Guilherme Canela De Souza Godoi з ЮНЕСКО, які обговорюють походження IDUAI, його святкування та залучення людей.

AI Tools Radar — багатомовний онлайн-репозиторій, розроблений для доступу до ШІ-інструментів у державному секторі, медіа та судовій системі. Платформа допомагає ідентифікувати, оцінювати та впроваджувати ШІ, узгоджені з операційними потребами, борючись з упередженнями, зловживаннями, порушеннями прав людини та дезінформацією. Вона

заповнює прогалини в можливостях, виявлені в глобальних оцінках ЮНЕСКО, як-от брак ресурсів з етичних питань.

Платформа була представлена на Форумі управління інтернетом 2024 року і буде показана на Глобальній конференції з медіаграмотності 2025 року в Колумбії 23–24 жовтня під темою "Minds Over AI – MIL in Digital Spaces". Доступна англійською, французькою та іспанською, платформа містить понад 200 інструментів від провідних експертів, з акцентом на доступність та прозорість.

Користувачі можуть подавати інструменти через call for submissions, будуючи глобальну спільноту. Для медіа платформа допомагає в зборі, перевірці та поширенні інформації, де лише 27,5% установ використовують ШІ для репортажів про катастрофи. У судовій системі вона вирішує етичні проблеми з ШІ-чатботами. Платформа підтримує етичне використання ШІ відповідно до рекомендації ЮНЕСКО 2021 року, сприяючи цифровій трансформації та компетенціям для економічного зростання [12].

Journalism Trust Initiative (JTI) — ініціатива Reporters sans frontières (RSF), запущена п'ять років тому, для створення глобального, нейтрального стандарту надійних медіа. Вона надає прозору, нейтральну та глобальну ISO-подібну сертифікацію для новинної індустрії, з фокусом на прозорість, професіоналізм та надійні процеси.

Процес сертифікації включає самооцінку через JTI-додаток, публічне розкриття результатів та незалежний аудит для офіційної сертифікації. Стандарти охоплюють редакційні процеси, управління автоматизованим контентом, власність, механізми виправлень, джерела доходів та спонсорований контент. Зареєстровано понад 2000 медіа в 119 країнах. Перевагами участі в ініціативі є публічне визнання через бейдж та посилення довіри через прозорість.[17]

3.4 Інтеграція нових технологій у комунікаційні стратегії ЮНЕСКО

Інтеграція нових технологій у комунікаційні стратегії ЮНЕСКО є ключовим елементом її адаптації до викликів XXI століття, де цифровізація, штучний інтелект (ШІ), квантова обчислювальна техніка та інші інновації трансформують глобальні інформаційні потоки. ЮНЕСКО позиціонує себе як лідер у формуванні етичного та інклюзивного використання технологій, інтегруючи їх у програми з медіа- та інформаційної грамотності (MIL), свободи вираження та розвитку медіа. Ця інтеграція базується на принципах інформації як суспільного блага, як визначено в Стратегічному плані ЮНЕСКО на 2022–2029 роки, і спрямована на подолання цифрового розриву, протидію дезінформації та посилення культурного різноманіття [83].

ШІ є центральним елементом трансформації комунікаційних стратегій ЮНЕСКО, де організація акцентує на етичному використанні технології для посилення доступу до інформації та протидії викликам. У 2021 році ЮНЕСКО прийняла першу глобальну Рекомендацію щодо етики штучного інтелекту, яка встановлює стандарти прозорості, відповідальності та недискримінації, застосовні до комунікацій [78]. Ця рекомендація інтегрується в стратегії через ініціативи, як-от "AI Tools Radar for Public Sector, Media, and Judiciary" (запущений у червні 2025 року через центр IRCAI), який каталогізує понад 300 ШІ-інструментів для аналізу даних у медіа та судових процесах, з фокусом на доступність та прозорість. Детальний аналіз показує, як ШІ використовується для перевірки фактів і розпізнавання дезінформації, наприклад, у проєкті "Digital Trust Framework" (2024), де алгоритми допомагають модерувати контент на платформах, балансуючи свободу вираження з захистом від маніпуляцій. [12]

У освітньому контексті ШІ інтегрується через Digital Learning Week 2025 (2–5 вересня 2025 року в Парижі), де тема "AI and the Future of Education" охоплює використання ШІ для персоналізованого навчання та MIL. Інтеграція

ШІ також проявляється в тренінгах, як-от "AI for Media Ethics" (2024), де журналісти навчаються використовувати ШІ для аналізу даних без порушення етичних норм [41].

Виклики інтеграції ШІ включають упередження алгоритмів, які можуть посилювати нерівність, як зазначає звіт ЮНЕСКО "AI and the Future of Education" (2025), де лише 12% дослідників ШІ – жінки. Очікуваними результатами є розширення "Women4Ethical AI" (2022), яка об'єднує експерток для гендерної рівності в ШІ, та "Business Council for Ethics of AI" (2023) для регіональних регуляцій [88]. До 2030 року ЮНЕСКО планує інтегрувати ШІ в 100% MIL-програм, з фокусом на країни Глобального Півдня [43].

Квантова технологія є новим напрямком для ЮНЕСКО, де організація фокусується на її потенціалі для безпечних комунікацій і розвитку. У 2025 році ЮНЕСКО запустила Міжнародний рік квантової науки та технологій (IYQ 2025), ініційований у 2024 році, для підвищення обізнаності та співпраці. Квантова криптографія може революціонізувати комунікації, забезпечуючи безпечний обмін даними, що важливо для захисту журналістів та конфіденційної інформації. Детальний аналіз показує, як ЮНЕСКО інтегрує квантові технології в стратегії через конференції, як-от "Quantum for Sustainable Development" (2025), де обговорюється застосування квантових обчислень для аналізу великих даних у медіа та MIL [95].

Наприклад, партнерство з урядами для розвитку квантових мереж, як у проєкті "Quantum Communication Infrastructure" (2025), де ЮНЕСКО сприяє стандартам для квантового інтернету, що може забезпечити захищені комунікації в кризових регіонах. Виклики включають доступність технології, оскільки квантові комп'ютери доступні лише в розвинених країнах, посилюючи цифровий розрив. У перспективі очікується інтеграція в MIL для навчання про квантові ризики (наприклад, квантовий хакінг) до 2030 року.

Блокчейн інтегрується в стратегії ЮНЕСКО для забезпечення прозорості та захисту даних у комунікаціях. У 2024 році організація досліджувала блокчейн для верифікації контенту в медіа, як у проєкті "Blockchain for Media Transparency" [42]. Детальний аналіз показує, як блокчейн може запобігати дезінформації через незмінні записи, наприклад, для сертифікації журналістських матеріалів у Journalism Trust Initiative (JTI, 2025) [68]. ЮНЕСКО застосовує блокчейн у культурній спадщині, як у "Memory of the World" для цифрового збереження документів, забезпечуючи автентичність [18].

Труднощі складає енергоспоживання блокчейну та регуляторні бар'єри, як зазначає звіт "Emerging Technologies and Media" (2024). Перспективи –розширення на Web3 для децентралізованих медіа-платформ, де користувачі контролюють контент, інтегруючи з MIL для навчання про децентралізацію.

Метавсесвіт є перспективним для ЮНЕСКО, організація досліджує його для віртуальних комунікацій і освіти. У 2025 році ЮНЕСКО запустила проєкт "Metaverse for Cultural Diversity", де VR використовується для віртуальних турів спадщиною, як-от об'єкти ЮНЕСКО в Україні. Детальний аналіз показує інтеграцію метавсесвіту в MIL, де віртуальні середовища навчають критичному мисленню, як у "Digital Learning Week 2025" [5]. Наприклад, партнерство з Meta для етичного метавсесвіту, де регулюються аватари та контент для захисту від дискримінації.

Труднощі складає доступність (лише 20% населення в країнах, що розвиваються мають VR-обладнання) та приватність.[89]

Висновки до розділу 3

Розділ "Сучасний стан міжнародних комунікацій ЮНЕСКО" висвітлює сучасні підходи організації до формування глобального інформаційного порядку в умовах цифрової трансформації. Сектор комунікацій та інформації

(CI Sector) відіграє центральну роль у реалізації стратегій, спрямованих на захист свободи вираження, протидію дезінформації, просування медіа- та інформаційної грамотності (MIL) та забезпечення цифрової інклюзивності. Завдяки розгалуженій організаційній структурі, яка включає спеціалізовані підрозділи та Міжнародну програму розвитку комунікацій (IPDC), ЮНЕСКО ефективно координує глобальні та регіональні ініціативи, адаптуючи їх до локальних потреб через мережу національних комісій і партнерства з міжнародними організаціями. Нові комунікаційні практики, такі як регулювання штучного інтелекту (ШІ), цифровізація мовного різноманіття та боротьба з онлайн-насильством, відображають здатність організації реагувати на виклики цифрової доби. Конкретні програми, як-от King Hamad Bin Isa Al-Khalifa Prize, Global Initiative for Information Integrity on Climate Change, тренінги для правоохоронців у Греції, ініціативи з медіа в надзвичайних ситуаціях, AUB-UNESCO Training Program, IDUAI, AI Tools Radar та Journalism Trust Initiative, демонструють багатогранний підхід ЮНЕСКО до зміцнення інформаційної цілісності, підтримки медіа в кризових регіонах та інтеграції етичних стандартів у цифрові технології. Попри геополітичні виклики, зокрема вихід США з організації у 2025 році, та фінансові обмеження, ЮНЕСКО продовжує зміцнювати свою роль як глобального координатора комунікаційних ініціатив, сприяючи сталому розвитку та захисту прав людини в інформаційному суспільстві. Ці зусилля створюють підґрунтя для подальшого розвитку міжнародних комунікацій у цифрову еру.

РОЗДІЛ 4. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ КОМУНІКАЦІЙ ЮНЕСКО

4.1 Виклики глобалізації та інформаційної нерівності

Глобалізація та швидкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій трансформують міжнародні комунікації, створюючи нові

можливості для обміну знаннями, але водночас поглиблюючи інформаційну нерівність між країнами, регіонами та соціальними групами. Для ЮНЕСКО, як провідної міжнародної організації у сфері комунікацій, освіти та культури, ці виклики є визначальними для формування перспектив розвитку її діяльності. Глобалізація, виражена зростанням цифрових платформ, впливом штучного інтелекту (ШІ) та економічною взаємозалежністю, посилює асиметрію доступу до інформації, медіа- та інформаційної грамотності (MIL) і технологічної інфраструктури. Інформаційна нерівність проявляється у цифровому розриві, мовних бар'єрах, обмеженому доступі до якісної інформації та концентрації медіа-ресурсів у розвинених країнах.

Глобалізація, як процес інтеграції економік, культур і суспільств через інформаційні технології, торгівлю та міграцію, радикально змінила ландшафт міжнародних комунікацій. За даними Міжнародного союзу електрозв'язку (ITU), у 2025 році 63% населення світу (приблизно 5 мільярдів людей) мають доступ до інтернету, але 2,9 мільярда (37%) залишаються офлайн, переважно в країнах Африки та Азії. Цифровий розрив між Глобальним Півднем і Північчю посилюється нерівним розподілом технологічної інфраструктури, зокрема широкосмугового інтернету, який у 2024 році був доступний лише для 17% населення в найменш розвинених країнах порівняно з 90% у розвинених [50]. Глобалізація також сприяє концентрації медіа-власності у великих транснаціональних корпораціях, таких як Google, Meta та Amazon, що обмежує інформаційне різноманіття та посилює домінування західних наративів [35].

Швидке зростання ШІ та алгоритмічних платформ створює нові виклики для комунікацій. Алгоритми соціальних мереж, які визначають видимість контенту, часто сприяють поширенню дезінформації, поляризуючих наративів і комерціалізації інформації, що суперечить місії ЮНЕСКО щодо інформації як суспільного блага. Крім того, глобалізація посилює культурну гомогенізацію, загрожуючи мовному різноманіттю: за оцінками ЮНЕСКО,

70% із 7000 мов світу можуть зникнути до 2100 року через домінування англійської та кількох інших мов у цифровому просторі. [78]

Ці аспекти глобалізації ускладнюють завдання ЮНЕСКО з просування універсального доступу до інформації та свободи вираження. Організація стикається з необхідністю балансувати між підтримкою технологічного прогресу та захистом культурного різноманіття, а також між глобальними стандартами та локальними потребами. Геополітичні напруження, зокрема вихід США з ЮНЕСКО, ускладнюють фінансування програм і міжнародну співпрацю, що є додатковим викликом для реалізації комунікаційних ініціатив [37].

Інформаційна нерівність є багатогранним викликом, який охоплює цифровий розрив, обмежений доступ до якісної інформації, нерівність у медіа-та інформаційній грамотності (MIL) та мовні бар'єри. Цифровий розрив проявляється не лише у відсутності доступу до інтернету, але й у нерівності в цифрових навичках і доступі до пристроїв. Наприклад, у 2024 році лише 40% населення країн, що розвиваються, мали базові цифрові навички порівняно з 80% у розвинених країнах. Жінки та маргіналізовані групи, зокрема корінні народи та особи з інвалідністю, стикаються з додатковими бар'єрами: лише 30% жінок у країнах Африки мають доступ до інтернету порівняно з 45% чоловіків. [50]

Обмежений доступ до якісної інформації є ще одним аспектом нерівності. У країнах Глобального Півдня медіа часто страждають від цензури, економічної залежності або браку ресурсів, що знижує їх здатність надавати об'єктивну інформацію. Звіт ЮНЕСКО за 2025 рік зазначає, що 86% злочинів проти журналістів залишаються безкарними, що особливо гостро відчувається в регіонах із нестабільними політичними режимами [89]. Це обмежує свободу преси та доступ громадян до достовірної інформації. Крім того, концентрація медіа-ресурсів у розвинених країнах призводить до інформаційного

дисбалансу: 80% глобального новинного контенту в інтернеті генерується в країнах G7, тоді як країни Африки та Латинської Америки мають обмежений вплив на глобальні інформаційні потоки [35].

Медіа- та інформаційна грамотність залишається нерівномірно розвиненою. У 2025 році лише 25% населення країн, що розвиваються, мають базові навички МІЛ, що ускладнює їхню здатність протистояти дезінформації. Мовні бар'єри також поглиблюють нерівність: 90% цифрового контенту доступно лише 10 основними мовами, що маргіналізує носіїв меншинних мов. Ці виклики створюють системні перешкоди для реалізації мандату ЮНЕСКО щодо універсального доступу до інформації. [61]

Виклики глобалізації та інформаційної нерівності мають прямий вплив на діяльність ЮНЕСКО. Цифровий розрив ускладнює реалізацію програм, таких як Програма "Інформація для всіх" (IFAP), яка прагне забезпечити доступ до інформації для маргіналізованих груп [63]. Наприклад, у сільських регіонах Африки брак інфраструктури обмежує ефективність ініціатив із цифрової освіти та МІЛ [50]. Дезінформація, посилена ШІ, загрожує довірі до медіа та наукових джерел, що вимагає від ЮНЕСКО нових підходів до регулювання цифрових платформ і просування етичних стандартів [78].

ЮНЕСКО розробляє стратегії для подолання викликів глобалізації та інформаційної нерівності, які формують перспективи розвитку її комунікаційних ініціатив:

1. **Зміцнення цифрової інклюзивності.** ЮНЕСКО планує розширити програми, такі як IFAP, для підтримки цифрової інфраструктури в країнах, що розвиваються. Наприклад, організація анонсувала запуск "Digital Literacy Hub" у 2026 році – глобальної платформи для координації МІЛ-ініціатив, яка включатиме тренінги для 10 мільйонів користувачів до 2030 року. Проекти з цифровізації корінних мов,

як-от у Перу та Танзанії, будуть масштабовані через співпрацю з місцевими урядами та технологічними компаніями [63].

2. Регулювання ШІ та цифрових платформ. Рекомендація ЮНЕСКО щодо етики штучного інтелекту (2021) залишається основою для розробки нормативних рамок. У 2025 році організація працює над "AI Governance Lab", який створює інструменти для етичного використання ШІ в медіа, зокрема для боротьби з дезінформацією [78]. Ініціатива "Digital Trust Framework" співпрацює з технологічними гігантами для забезпечення прозорості алгоритмів і захисту прав користувачів [89].

3. Посилення МІЛ і свободи преси. ЮНЕСКО планує розширити ініціативи з МІЛ, інтегруючи їх у національні освітні системи. Наприклад, у 2026 році організація планує навчити 20 000 вчителів у країнах Африки для впровадження МІЛ у школах [61]. Для захисту свободи преси ЮНЕСКО розширює тренінги для правоохоронців, подібні до програми в Hellenic Police Academy, на країни Латинської Америки та Азії [85].

4. Фінансування та партнерства. Попри вихід США, ЮНЕСКО залучає альтернативні джерела фінансування через партнерства з країнами G20, такими як Бразилія, та приватним сектором, зокрема Microsoft і Google [37]. IPDC планує збільшити бюджет до \$2 млн у 2026 році для підтримки медіа-проектів у постконфліктних регіонах, таких як Україна [65].

4.2 Трансформація комунікаційних стратегій у XXI столітті.

Трансформація комунікаційних стратегій ЮНЕСКО у XXI столітті є відповіддю на швидку еволюцію інформаційно-комунікаційних технологій, глобалізацію та нові виклики, такі як цифрова нерівність, дезінформація та вплив штучного інтелекту (ШІ). З початку століття організація перейшла від фокусу на традиційних медіа та "вільному потоці інформації" до комплексних стратегій, що інтегрують цифрові технології, етичні стандарти та інклюзивність. Цей процес включає участь у глобальних форумах, розробку нормативних документів та адаптацію до пандемії COVID-19, яка прискорила

цифрову трансформацію. ЮНЕСКО позиціонує себе як лідер у формуванні етичного цифрового середовища, просуваючи інформацію як суспільне благо та інтегруючи комунікації з Цілями сталого розвитку (SDGs) ООН.

На початку XXI століття ЮНЕСКО активно долучилася до формування глобальної цифрової політики, зокрема через Всесвітній саміт з питань інформаційного суспільства (WSIS), проведений у 2003 році в Женеві та 2005 році в Тунісі. WSIS став поворотним моментом, де організація підкреслила роль комунікацій у досягненні SDGs, зокрема через просування "суспільств знань" та універсального доступу до інформації. ЮНЕСКО виступила за етичні аспекти цифрових технологій, інтегруючи їх у свої стратегії, що призвело до створення Програми "Інформація для всіх" (IFAP) у 2001 році, яка фокусується на етичному використанні інформації та цифровій інклюзивності. У 2000-х роках стратегії ЮНЕСКО трансформувалися від пост-NWICO дебатів (Новий світовий інформаційний та комунікаційний порядок 1970-1980-х) до акценту на цифрових медіа, з визнанням, що інтернет може як посилювати нерівність, так і сприяти розвитку.

У 2007 році ЮНЕСКО прийняла Стратегію середньострокового періоду (2008–2013), де комунікації були інтегровані з освітою та культурою для протидії цифровому розриву [71]. Це включало ініціативи з розвитку медіаграмотності, як-от створення Міжнародної асоціації медіа- та інформаційної грамотності (MIL Alliance) у 2013 році, яка координує глобальні зусилля з MIL [72]. Трансформація полягала в переході від пасивного моніторингу до активного втручання, наприклад, через підтримку відкритих освітніх ресурсів (OER) у 2002 році, що стало основою для цифрової освіти [57].

У 2010-х роках стратегії ЮНЕСКО адаптувалися до зростання соціальних мереж і мобільних технологій. Організація визнала, що цифрова глобалізація посилює нерівність, тому фокусувалася на інклюзивності. У 2012 році ЮНЕСКО прийняла Паризьку декларацію з відкритих освітніх ресурсів,

яка просувала вільний доступ до освітнього контенту [74]. Це трансформувало комунікаційні стратегії, інтегруючи цифрові платформи в освітні програми.

Ключовим стало посилення МІЛ як інструменту протидії дезінформації. У 2011 році ЮНЕСКО опублікувала "Media and Information Literacy Curriculum for Teachers", який став глобальним стандартом для інтеграції МІЛ у освіту [73]. У 2015 році організація проголосила Глобальний тиждень медіа-та інформаційної грамотності, який щорічно збирає тисячі учасників для обговорення цифрових викликів. Трансформація полягала в переході до мультистейкхолдерського підходу, залучаючи уряди, НГО та приватний сектор, як у Форумі управління інтернетом (IGF), де ЮНЕСКО сприяє дискусіям про цифрові права [60].

Постпандемійний період (після 2019 року) прискорив трансформацію: під час COVID-19 ЮНЕСКО запустила ініціативи з онлайн-освіти, такі як "Global Education Coalition" у 2020 році, яка об'єднала 190 партнерів для забезпечення дистанційного навчання. Це підкреслило роль комунікацій у кризах, трансформуючи стратегії від реактивних до проактивних. [78]

У 2020-х роках трансформація стратегій ЮНЕСКО набула акценту на етичному регулюванні ШІ та цифрових платформ. У 2021 році організація прийняла першу глобальну Рекомендацію щодо етики штучного інтелекту, яка встановлює стандарти для етичного використання ШІ, включаючи прозорість, відповідальність та недискримінацію. Це трансформувало комунікаційні стратегії, інтегруючи ШІ в МІЛ та розвиток медіа, з фокусом на протидію упередженням і дезінформації. [66]

У 2023 році конференція "Інтернет для довіри" призвела до прийняття Рекомендацій з регулювання цифрових платформ, які балансують свободу вираження з захистом від дезінформації [83]. Ці документи стали основою для стратегій, що просувають "інформацію як суспільне благо", як у

Стратегічному плані ЮНЕСКО на 2022–2029 роки [88]. Трансформація включає створення платформ, таких як Women4Ethical AI (2022), яка об'єднує 17 експерток для просування гендерної рівності в ШІ, та Business Council for Ethics of AI (2023), що фокусується на регіональних регуляціях [43].

У 2024–2025 роках ЮНЕСКО трансформувала стратегії через Глобальний форум з етики ШІ та ініціативи з кліматичної дезінформації, як Global Initiative for Information Integrity on Climate Change [15]. Поствихід США з організації (липень 2025 року) спонукав до диверсифікації фінансування, посилюючи партнерства з G20 та приватним сектором [37].

Трансформація стикається з викликами: цифровий розрив (2,9 млрд людей офлайн у 2025 році), зростання дезінформації (60% користувачів стикаються з нею щотижня) та геополітичні напруження [57]. Фінансові обмеження після виходу США можуть скоротити бюджет CI Sector, що вимагає альтернативних джерел [37]. Крім того, домінування кількох мов у цифровому просторі загрожує культурному різноманіттю [74].

4.3 Комунікації ЮНЕСКО в постконфліктних суспільствах: уроки для України

Комунікації в постконфліктних суспільствах є критичним елементом відновлення, примирення та запобігання новим конфліктам, де ЮНЕСКО відіграє ключову роль через програми з медіа- та інформаційної грамотності (MIL), свободи вираження та культурного діалогу. Організація накопичила досвід у багатьох регіонах, від Балкан до Африки, де комунікаційні стратегії сприяли побудові довіри та соціальної згуртованості. Для України, яка переживає тривалу війну, ці уроки є особливо релевантними, оскільки ЮНЕСКО вже надає підтримку в сфері медіа, освіти та захисту спадщини.

Концептуальні підходи до комунікацій у постконфліктних суспільствах базуються на теорії "комунікації для розвитку" (communication for

development), яка розглядає медіа як інструмент соціальних змін. ЮНЕСКО застосовує цей підхід для просування "інформації як суспільного блага", як визначено в Стратегічному плані 2022–2029 років, де комунікації сприяють примиренню через діалог і MIL [83]. Теорія "медіа-миротворчості" (media peacebuilding), запропонована Джоном Ледерлахом у "Building Peace" (1997), підкреслює роль медіа в перетворенні конфліктів через наративи, що будують довіру [21]. Для ЮНЕСКО це проявляється в ініціативах, де медіа перетворюються з інструменту пропаганди на платформу для діалогу, як у постконфліктних регіонах.

Детальний аналіз показує, як ЮНЕСКО інтегрує ці теорії в практику: у постконфліктних суспільствах організація фокусується на відновленні медіа-інфраструктури, тренінгах для журналістів та просуванні MIL для запобігання рецидивам конфліктів. Виклики включають цензуру, брак ресурсів і культурні бар'єри, але успіхи, як у Руанді та Боснії, демонструють ефективність.

ЮНЕСКО має досвід у багатьох постконфліктних регіонах, де комунікації є частиною відновлення.

Після геноциду 1994 року ЮНЕСКО підтримала відновлення медіа через програму "Radio for Peace" (2000-і роки), яка трансформувала радіо з інструменту ненависті (як Radio Télévision Libre des Mille Collines) на платформу діалогу. Детальний аналіз показує, як ЮНЕСКО фінансувала тренінги для журналістів з етичної журналістики та MIL, що допомогло зменшити етнічну напругу [76]. У 2010-х роках програма розширилася на цифрові медіа, з ініціативами з факт-чекінгу для молоді. Відповідно, медіа можуть бути "мостом" для примирення, але потребують етичних стандартів і громадського контролю [56].

. Після війни 1992–1995 років ЮНЕСКО координувала відновлення Старого мосту в Мостарі у Боснії і Герцеговині (2004), що стало символом

примирення, інтегруючи комунікації через медіа-кампанії для просування діалогу [79]. Детальний аналіз ініціативи "Post-Conflict Reconstruction" (2000-і) показує, як ЮНЕСКО підтримувала медіа-реформи, включаючи тренінги з неупередженої журналістики та МІЛ для школярів, що зменшило етнічну сегрегацію в медіа [70]. У 2020-х роках програма розширилася на цифрові платформи для віртуальних турів спадщиною, сприяючи культурному обміну. Цей досвід підкреслює, що комунікації через спадщину посилюють згуртованість, але вимагають довгострокового моніторингу [49].

Після незалежності 2002 року ЮНЕСКО реалізувала "Communication Development Plan" (2004–2010), що включав будівництво радіостанцій і тренінги з МІЛ для протидії дезінформації [44]. Детальний аналіз показує, як програма допомогла створити незалежні медіа, зменшивши вплив пропаганди, з акцентом на місцеві мови. У 2020-х ініціатива розширилася на цифрові медіа для молоді. У висновку локалізація комунікацій посилює ефективність, але потребує інвестицій в інфраструктуру [69].

У Косово ЮНЕСКО відновлювала церкви після війни 1999 року, інтегруючи медіа-кампанії для діалогу [75]. У Палестині програми з МІЛ (2010-і) протидіють дезінформації через тренінги журналістів. Що вказує на те, що комунікації в тривалих конфліктах вимагають нейтральності та партнерств з місцевими НГО.

Для України, де війна з 2022 року спричинила пошкодження спадщини ЮНЕСКО та поширення дезінформації, уроки з постконфліктних суспільств є релевантними. ЮНЕСКО вже реалізує програми, як-от "Support for Ukrainian Refugees through Media" (2023), що допомагає медіа в Молдові, Польщі та Словаччині надавати інформацію біженцям, охоплюючи 1 мільйон людей через тренінги та контент. Детальний аналіз показує, як досвід з Руанди (радіо для примирення) можуть застосовуватися для трансформації українських медіа: створення "Radio for Resilience" для діалогу в регіонах, з тренінгами з

етичної журналістики. Досвід з Боснії, в свою чергу, показує ефективність інтеграції спадщини в комунікації: ЮНЕСКО моніторить пошкодження 1000 об'єктів в Україні (2025), використовуючи супутникові знімки UNOSAT для медіа-кампаній, таких як віртуальні тури Софійським собором. Медіа-кампанії про спадщину, як у Мостарі, можуть сприяти фінансуванню \$5 млн на відновлення. [77]

IPDC фінансує тренінги для 500 українських журналістів (2025), з фокусом на цифрову безпеку [67]. Екстренні заходи ЮНЕСКО для України (2022–2025) включають захисне обладнання для 200 журналістів, тренінги з безпеки в зонах конфлікту та підтримку союзів журналістів [19]. Детальний аналіз показує, як уроки з Палестини (MIL проти дезінформації) застосовуються в кампанії "Media Literacy is Freedom", що охопила 12 мільйонів, з правилами перевірки фактів [86].

Також можливо адаптувати Hellenic Police Academy для українських правоохоронців, охоплюючи 1000 офіцерів до 2026 року, з фокусом на свободу преси [11].

4.4 Перспективи співпраці для України.

Перспективи співпраці України з ЮНЕСКО у сфері міжнародних комунікацій є багатообіцяючими, особливо в контексті поточних викликів, таких як війна, цифрова трансформація та необхідність посилення інформаційної безпеки. ЮНЕСКО, як спеціалізована агенція ООН, відіграє ключову роль у підтримці України через програми з медіа- та інформаційної грамотності (MIL), захисту журналістів, розвитку цифрових комунікацій та просування культурної спадщини. Згідно з книгою "Всесвітня спадщина Юнеско в Україні" Влади Литовченко (2021), яка є першим комплексним виданням про об'єкти ЮНЕСКО в Україні, культурна спадщина може стати потужним інструментом комунікацій для зміцнення національної ідентичності та міжнародної підтримки. Книга детально описує 7 об'єктів

матеріальної спадщини (Собор Святої Софії та Києво-Печерська лавра, Львівський історичний центр) та 7 елементів нематеріальної спадщини (наприклад, козацькі пісні Дніпропетровщини, косівська мальована кераміка), підкреслюючи необхідність їх промоції через медіа та освітні програми для збереження та розвитку [93].

Співпраця України з ЮНЕСКО у сфері комунікацій розпочалася з 1954 року, коли Україна стала членом організації, але набула нового імпульсу після початку повномасштабної війни в 2022 році. Національна комісія України для ЮНЕСКО, очолювана Владиславою Литовченко, є ключовим координатором, який забезпечує впровадження програм у секторі комунікацій та інформації. Станом на 2025 рік Україна є єдиною країною-членом ЮНЕСКО з трьома національними комітетами в цьому секторі: Національний комітет Програми "Інформація для всіх" (IFAP), Національний комітет Програми "Пам'ять світу" та Національний комітет Міжнародної програми розвитку комунікацій (IPDC). Ці комітети дозволяють Україні активно впливати на глобальну політику, зокрема в захисті журналістів і протидії дезінформації. [13]

Одним з успішних прикладів є кампанія "Media Literacy is Freedom", запущена ЮНЕСКО у співпраці з українською НГО "Detector Media" у 2023–2025 роках. Кампанія охопила 12 мільйонів українців через соціальні мережі, телебачення та медіафасади, поширюючи 7 правил медіаграмотності: розрізняти факти від думок, читати якісні медіа, аналізувати заголовки, не поширювати неперевірену інформацію, пам'ятати про приватність і безпеку, контролювати емоційні реакції та перевіряти фото/відео. Відомі українські блогери, актори та журналісти, як-от Оксана Забужко та Василь Степаненко, брали участь у заходах "Critical Thinking Evenings", де обговорювали стратегії критичного сприйняття інформації [86]. Ця ініціатива, підтримана урядом Японії, сприяла зниженню впливу дезінформації, особливо серед молоді (18–25 років), де рівень MIL є найвищим [5].

У секторі захисту журналістів ЮНЕСКО надала екстрену підтримку українським медіа через IPDC, фінансуючи тренінги з безпеки та цифрової журналістики. У 2025 році Україна була переобрана до Ради IPDC, де Ольга Герасимюк, голова Національної ради з телебачення і радіомовлення, очолює зусилля з просування українських пріоритетів [13]. Крім того, ЮНЕСКО моніторить порушення свободи преси в Україні, документуючи злочини проти журналістів, що є основою для міжнародних звітів [89].

Культурна спадщина, як описано в книзі Литовченко, тісно пов'язана з комунікаціями. Книга підкреслює, що об'єкти ЮНЕСКО, як-от Букові праліси Карпат (спільний з Словаччиною) чи Дерев'яні церкви Карпатського регіону, потребують промоції через медіа для залучення туризму та збереження [93]. Під час війни ЮНЕСКО підтримала Україну в документуванні пошкоджень спадщини, що інтегрується з комунікаційними програмами для підвищення глобальної обізнаності [84].

Перспективи співпраці для України в 2025–2029 роках визначаються пріоритетами, викладеними Ольгою Герасимюк під час кампанії за обрання України до Виконавчої ради ЮНЕСКО на 2025–2029 роки [13]. Україна, як кандидат від Східної Європи, акцентує на посиленні ролі комунікацій у відновленні країни. Ключові напрямки:

Посилення медіаграмотності (MIL) та протидія дезінформації. Рекомендації в цій сфері фокусуються на інтеграції MIL у освіту, суспільство та державну політику, особливо в умовах війни, де дезінформація є частиною гібридної агресії. Рекомендації включають розширення на старше покоління (56–65 років), де рівень MIL найнижчий (за даними Portulans Institute, лише 25% мають базові навички), через інтеграцію в шкільні програми, онлайн-курси та громадські центри. Наприклад, ЮНЕСКО радить створити національну платформу для MIL, подібну до "Digital Literacy Hub", запланованої на глобальному рівні до 2026 року, з охопленням додатково 5 мільйонів українців, фокусуючись на вразливих групах, таких як внутрішньо

переміщені особи (ВПО), де дезінформація про гуманітарну допомогу поширена. [13]

Звіт "Media Use and Attitudes in Ukraine" (Portulans Institute, березень 2025), базований на опитуванні 2014 дорослих, показує, що українці використовують соціальні мережі приблизно 3.6 разів на день (Telegram/Viber), але лише 40% перевіряють джерела. Експерти рекомендують розвивати критичне мислення через паузу перед поширенням інформації (rethink before sharing), посилювати перевірку заголовків і фото (за допомогою інструментів як Google Reverse Image Search), та інтегрувати в державні стратегії, як Національна стратегія розвитку медіаграмотності до 2026 року, з акцентом на сільських жителів (де доступ до інтернету обмежений). Звіт зазначає, що жінки (55% опитаних) потребують спеціальних програм, оскільки вони частіше стикаються з емоційною маніпуляцією, а маргіналізовані групи та ВПО, мають нижчий рівень довіри до медіа (45%) [86].

У контексті глобальних трансформацій, конференція "Media Literacy in Conditions of War and Global Transformations" (листопад 2024, OSCE) пропонує переглянути термінологію "медіаграмотність" для адаптації до воєнних реалій, де дезінформація включає фейкові новини про військові дії. Рекомендується розвивати емоційну стійкість через модулі з контролю реакцій на шок-контент, цифрові навички для розпізнавання ШІ-маніпуляцій (наприклад, deepfakes), та створювати етичні гайдлайни для журналістів та інфлюенсерів, включаючи мульти-сорсинг (перевірка кількох джерел) і пребанкінг (попереднє "вакцинування" проти дезінформації). Для України важливо адаптувати західні моделі (European Media Literacy Index) з урахуванням локальних факторів, як латентні загрози російської пропаганди, через фінансування системних досліджень міжнародними коаліціями та інтеграцію MIL у вищу освіту, як у IREX-проекті "Learn and Distinguish",

який охопив 5425 студентів і показав 18% зростання в розрізненні фактів від думок, з модулями для військових та ВПО [5][89].

Книга Литовченко підкреслює використання культурної спадщини для МІЛ: об'єкти ЮНЕСКО, як Собор Святої Софії чи козацькі пісні, можуть бути основою для медіа-кампаній, що розвивають критичне мислення через історичний контекст, наприклад, через віртуальні тури для молоді, де спадщина стає інструментом проти маніпулятивних наративів про історію [93].

Рекомендації акцентують на посиленні безпеки медіа в умовах війни. Звіт ЮНЕСКО "World Trends in Freedom of Expression" (2025) радить Україні розширити тренінги для правоохоронців, подібні до Hellenic Police Academy (Греція, 2024), де чотириденні курси для поліцейських включають правові рамки свободи вираження, розслідування злочинів проти журналістів та практичні сценарії поводження з протестами та онлайн-загрозами. Для України потрібно адаптувати цю модель з фокусом на регіонах, як Донбас, де конфлікти з медіа часті. Через IPDC Україна може залучити \$2 млн на 2026 рік для таких програм, створюючи регіональний центр безпеки медіа в Києві для Східної Європи, з тренінгами, що включають шифрування даних і анонімне спілкування [84][61].

OSCE-тренінговий посібник "Media Literacy" (2025) радить етичні модулі для журналістів: верифікація джерел через інструменти як FactCheck.org, розрізнення фактів від думок з прикладами воєнної пропаганди, етичне використання ШІ (як асистента для аналізу, а не для створення контенту, з маркуванням "ШІ-генеровано"). Для розвитку медіа –інституційні модулі з перевірки опитувань (наприклад, статистична валідність) та візуальних маніпуляцій (як розпізнавати Photoshop), з акцентом на пребанкінг проти дезінформації, як-от попередні кампанії про фейкові новини про мобілізацію.

Проект "Media Literacy and Access to Trusted Information during the War in Ukraine" (UNESCO, Японія, 2024) пропонує: розвивати мульти-сорсинг (перевірка кількох джерел, як українські та міжнародні медіа), скептицизм до контенту з низькою довірою (російські джерела – 86% відмови), та відмова від поширення неперевіреної інформації через "truth sandwiches" (факти-маніпуляція-факти). Рекомендації для політики – посилити "two-step flow" через друзів/сім'ю як джерело (71% довіри, проти 45% до медіа), інтегрувати VPN (66% використання) для приватності та доступу до заблокованих ресурсів. Для розвитку медіа – створювати громадські радіостанції для сільських регіонів, як у Мозамбіку (10 станцій, 2024), адаптувавши до України з фокусом на гуманітарну інформацію для ВПО [78].

Рекомендації фокусуються на інтеграції «Рекомендації ЮНЕСКО щодо етики ШІ» (2021) у національну політику. Звіт Portulans Institute (2025) радить розвивати "Digital Skills Framework" для журналістів, з тренінгами з ШІ для аналізу даних (наприклад, автоматизована перевірка фактів через інструменти як ШІ), але з мандатним маркуванням ШІ-контенту ("ШІ-генеровано") для прозорості. Для України – створити комітети з регулювання ШІ в медіа, з акцентом на воєнний контекст (протидія ШІ-дезінформації, як deepfakes про військові події), включаючи етичні гайдлайни, як-от заборона на маніпулятивне використання ШІ в новинах [86].

Ініціатива "Parenting in the Digital Age" (2025) рекомендує для батьків курси з комунікації з дітьми онлайн, акцентуючи на паузі перед поширенням (rethink before share), приватності (налаштування профілів) та факт-чекінгу (використання сайтів як Snopes). У майбутніх планах – воркшопи з освітніми установами, з моніторингом впливу на сімейні практики, охоплюючи 1000 сімей до 2026 року, з фокусом на ВПО, де цифровий доступ обмежений [39].

Global Initiative for Information Integrity on Climate Change (2025) радить для України інтегрувати кліматичну інформацію в MIL, з фінансуванням досліджень дезінформації через Global Fund для пребанкінгу проти

greenwashing (фейкові екологічні заяви). Рекомендується співпрацювати з COP30 для інтеграції кліматичної комунікації в національні програми, з акцентом на журналістів, як у AUB-UNESCO тренінгу (модулі з етичного висвітлення клімату, для вразливих регіонів). [8]

AUB-UNESCO тренінг (2025) для журналістів з клімату та DRR пропонує триденні модулі з журналістських розслідувань (дослідження кліматичних даних), етичного висвітлення (баланс між сенсаціями та фактами) та DRR (зменшення ризику катастроф через медіа), охоплюючи 50 журналістів з африканських SIDS, з планами розширення на Україну для висвітлення екологічних наслідків війни [8].

Інституційні рекомендації та партнерства

Зустріч дипломатичних представників України з ЮНЕСКО (2025) рекомендує створити "Information Ramstein" для міністрів, координуючи зусилля проти пропаганди, з \$18 млн фінансування науки та комунікації, включаючи тренінги для правоохоронців, адаптувавши їх для України з фокусом на розслідування злочинів проти журналістів.

Для вищої освіти рекомендовано створити Департамент інформації та комунікацій при Національному університеті Києво-Могилянська академія для підготовки фахівців з MIL та III, з модулями з етики.

IREX "Learn and Distinguish" (2025) радить гармонізувати освіту з глобальними стандартами, з модулями для 5,5 тис студентів, показуючи 18% зростання в критичному мисленні, розширюючи на військових та ВПО [5].

OSCE конференція (2024) рекомендує переглянути термінологію MIL для воєнних реалій, розвивати етичні гайдлайни з фокусом на вразливі групи (ВПО, військові), включаючи модулі з емоційної стійкості та цифрової безпеки [85].

Литовченко радить інтегрувати спадщину в комунікації, створюючи департамент інформації для підготовки фахівців, з віртуальними турами об'єктів ЮНЕСКО для MIL [93].

.Зустріч Марини Беци з офісом ЮНЕСКО в Києві (2025) підтвердила готовність до посилення співпраці на 2025–2026 роки, включаючи комунікації. Україна планує створити Департамент інформації та комунікацій при Національному університеті Києво-Могилянська академія для підготовки фахівців [13]. Перспективи – залучення до коаліції для науки та інновацій, запущеної в Римі 2025 року, з комунікаційним компонентом для популяризації досліджень [8].

ВИСНОВКИ

Робота "Міжнародні комунікації ЮНЕСКО: становлення, сучасність, перспективи розвитку" представляє комплексний аналіз ролі ЮНЕСКО як ключової в глобальних комунікаційних процесах. Дослідження охоплює історичні передумови, теоретичні основи, сучасний стан і майбутні тенденції, дозволяючи сформулювати висновки про еволюцію комунікаційних стратегій організації та їх значення для світового інформаційного порядку. Робота демонструє, що ЮНЕСКО, заснована в 1945–1946 роках як відповідь на післявоєнні виклики, трансформувалася від ідеалістичної платформи для "вільного потоку інформації" до провідного координатора етичного цифрового середовища, інтегруючи комунікації з освітою, культурою та наукою для досягнення миру, сталого розвитку та захисту прав людини.

Теоретико-методологічні основи дослідження закладають фундамент для аналізу. Понятійно-термінологічний апарат чітко окреслює ключові категорії, такі як міжнародні комунікації, медіа- та інформаційна грамотність (MIL), Новий світовий інформаційний та комунікаційний порядок (NWICO) та цифрова інклюзивність, що забезпечує однозначність термінології. Методологія, базована на системному, історичному, компаративному,

аналітичному та контент-аналізі, дозволяє реконструювати еволюцію процесів і прогнозувати перспективи. Джерельна база, що включає офіційні документи ЮНЕСКО, академічні публікації та національні джерела, надає емпіричну основу для висновків. Огляд літератури виявляє прогалини в аналізі сучасних цифрових ініціатив і перспектив, які робота заповнює, пропонуючи інтегративний підхід до вивчення комунікацій ЮНЕСКО з акцентом на український контекст.

Становлення міжнародних комунікацій ЮНЕСКО демонструє, що організація виникла як інструмент інтелектуальної співпраці для запобігання війнам, спираючись на спадщину Ліги Націй та роботу Конференції міністрів освіти союзних націй (CAME). Формування стратегій у перші десятиліття (1940-і – 1970-і роки) перейшло від принципу вільного потоку інформації до практичних програм, таких як UNISIST і NATIS, а дебати NWICO підкреслили проблему інформаційної нерівності. Розвиток глобальної інформаційної та освітньої політики ЮНЕСКО заклав основу для сучасних ініціатив, як "Освіта для всіх" та SDG 4, показуючи перехід від реактивних заходів до проактивних стратегій.

Сучасний стан комунікацій ЮНЕСКО характеризується адаптацією до цифрової ери. Організаційна структура CI Sector з його підрозділами та IPDC забезпечує координацію ініціатив з свободи вираження, МІЛ та цифрової інклюзивності. Нові практики, такі як регулювання ІІІ та протидія онлайн-насилльству, відображають реакцію на виклики, як-от зростання дезінформації. Приклади програм ілюструють практичний вплив ЮНЕСКО на глобальний рівень, сприяючи етичному використанню технологій і підтримці медіа в кризах.

Перспективи розвитку вказують на виклики глобалізації, такі як цифровий розрив і мовне зникнення, які вимагають трансформації стратегій. Трансформація у XXI столітті від WSIS до етики ІІІ демонструє адаптацію

ЮНЕСКО до цифрових реалій. Для України перспективи включають посилення МІЛ через кампанії на кшталт "Media Literacy is Freedom", захист журналістів та промоцію спадщини для відновлення та міжнародної підтримки.

ЮНЕСКО залишається ключовою організацією у формуванні справедливого інформаційного порядку, адаптуючи стратегії до викликів цифрової ери. Подальші дослідження можуть фокусуватися на вплив ІІІ на комунікації в постконфліктних суспільствах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. AUB-UNESCO media development and training program on climate change and DRR for African SI – URL: <https://www.uar-aub.org/single-post/aub-unesco-media-development-and-training-program-on-climate-change-and-drr-for-african-si>
2. Breunig C. Kommunikationspolitik der UNESCO / C. Breunig. – Konstanz : Universitätsverlag Konstanz, 1987.
3. Carlsson U. The rise and fall of NWICO: From a vision of international regulation to a reality of multilevel governance / U. Carlsson // European Journal of Communication. – 2003. – Vol. 18, № 1. – P. 31–67.
4. Castells M. The Rise of the Network Society / M. Castells. – Oxford : Blackwell Publishers, 1996.
5. Detector Media. Media Literacy Index in Ukraine : Detector Media Reports / Detector Media. – Київ : , 2025.
6. Duedahl P. A History of UNESCO: Global Actions and Impacts / P. Duedahl. – London : Palgrave Macmillan, 2016. – DOI: 10.1057/978-1-137-58328-4. –URL: https://www.researchgate.net/publication/321544403_A_History_of_UNESCO_Global_Actions_and_Impacts
7. Dunn F. S. UNESCO: Its Purpose and Philosophy / F. S. Dunn. – Paris : UNESCO Publications, 1947.
8. European Commission. International Coalition for Science, Research, and Innovation in Ukraine : EC Reports / European Commission. – Brussels : , 2025.
9. Frank A. G. Capitalism and Underdevelopment in Latin America / A. G. Frank. – New York : Monthly Review Press, 1967.
10. Galtung J. The Structure of Foreign News / J. Galtung // Journal of Peace Research. – 1965. – Vol. 2, № 1. – P. 64–91.
11. Greek law enforcement agents reaffirm commitment to freedom of expression, access to information and safety – URL:

- <https://www.unesco.org/en/articles/greek-law-enforcement-agents-reaffirm-commitment-freedom-expression-access-information-and-safety>
12. Harnessing AI responsibly: AI Tools Radar for public sector, media and judiciary – URL: <https://www.unesco.org/en/articles/harnessing-ai-responsibly-ai-tools-radar-public-sector-media-and-judiciary>
 13. Herasymiuk O. Priorities for Ukraine in UNESCO Executive Board / O. Herasymiuk // National Council on Television and Radio Broadcasting of Ukraine. – Київ : , 2025. – URL: <https://webportal.nrada.gov.ua/en/unesco-executive-board-elections-olha-herasymiuk-outlines-key-priorities-for-ukraine/>
 14. Hoggart R. An Idea and Its Servants: UNESCO from Within / R. Hoggart. –Oxford : Oxford University Press, 1978.
 15. Information Integrity on Climate Change – URL: <https://www.unesco.org/en/information-integrity-climate-change>
 16. International Day for Universal Access to Information – URL: <https://www.unesco.org/en/days/universal-access-information>
 17. Journalism Trust Initiative – URL: <https://journalismtrustinitiative.org/>
 18. JSTOR. Academic Articles on Global Communication / JSTOR. – : , 2025. –URL: <https://www.jstor.org>
 19. Krippendorff K. Content Analysis: An Introduction to Its Methodology / K. Krippendorff. – Thousand Oaks : Sage Publications, 2018.
 20. Law Explores. The Conference of Allied Ministers of Education, 1942–45 / Law Explores. – : , 2016. – URL: <https://lawexplores.com/educators-across-borders-the-conference-of-allied-ministers-of-education-1942-45/>
 21. Lederach J. P. Building Peace: Sustainable Reconciliation in Divided Societies / J. P. Lederach. – Washington : United States Institute of Peace Press, 1997.
 22. Lerner D. The Passing of Traditional Society: Modernizing the Middle East / D. Lerner. – New York : Free Press, 1958.
 23. Lor P. J. The IFLA–UNESCO partnership 1947–2012 / P. J. Lor // IFLA Journal.– 2012 .– № 3. – P. 235–242. – DOI: 10.1177/0340035212463138. – URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0340035212463138>

24. MacBride S. Many Voices, One World: Report by the International Commission for the Study of Communication Problems / S. MacBride. – Paris : UNESCO, 1980. – URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000040066>
25. McKay D. The New World Information Order / D. McKay // Journal of Communication. – 1980. – Vol. 30, № 4. – P. 172–181.
26. Media Development in Emergency Situations – URL: <https://www.unesco.org/en/media-development-media-emergency>
27. Meyer K. The Origins of UNESCO / K. Meyer // International Relations Journal. – 1997. – Vol. 12, № 2. – P. 45–67.
28. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. Information Ramstein Proposal / Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. – Київ : , 2025.
29. MOPAN. Multilateral Organisation Performance Assessment Network: UNESCO Evaluation / MOPAN. – : , 2025. – URL: <https://www.mopanonline.org/assessments/unesco2025>
30. Norris P. Digital Divide: Civic Engagement, Information Poverty, and the Internet Worldwide / P. Norris. – Cambridge : Cambridge University Press, 2001.
31. Pohle J. International information policy: UNESCO in historical perspective / J. Pohle // Handbook on Governance in International Organizations. – Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2023. – P. 1–20. – URL: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/261286/1/Full-text-chapter-Pohle-International-information-policy.pdf>
32. Preston W., Herman E. S., Schiller H. I. Hope & Folly: The United States and UNESCO, 1945–1985 / W. Preston, E. S. Herman, H. I. Schiller. – Minneapolis : University of Minnesota Press, 1989.
33. Renoliet J.-J. L'UNESCO oubliée: La Société des Nations et la coopération intellectuelle (1919–1946) / J.-J. Renoliet. – Paris : Publications de la Sorbonne, 1999.
34. Said E. W. Orientalism / E. W. Said. – New York : Pantheon Books, 1978.

35. Schiller H. I. Media Concentration and Global Information Flows / H. I. Schiller // Global Media and Communication. – London : Sage Publications, 2020. – P. 45–67.
36. Sewell J. P. UNESCO and World Politics: Engaging in International Relations / J. P. Sewell. – Princeton : Princeton University Press, 1975.
37. U.S. Department of State. U.S. Withdrawal from UNESCO: Official Statement / U.S. Department of State. – Washington : , 2025. – URL: <https://www.state.gov/unesco-withdrawal-2025>
38. UNESCO. 5G/6G for High-Speed Communications in Developing Countries / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2025.
39. UNESCO. Action Plan for Science in Ukraine / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2025. – URL: <https://ukraine.un.org/en/297574-unesco-launches-action-plan-support-science-ukraine>
40. UNESCO. Agreement on the Importation of Educational, Scientific and Cultural Materials / UNESCO. – Paris : UNESCO, 1950. – URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000132671>
41. UNESCO. AI for Media Ethics: Training Modules / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2024. – URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000389015>
42. UNESCO. Blockchain for Media Transparency Report / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2024.
43. UNESCO. Business Council for Ethics of AI / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2023. – URL: <https://www.unesco.org/en/artificial-intelligence/business-council>
44. UNESCO. Communication Development Plan for Timor-Leste / UNESCO. –Paris : UNESCO, 2010.
45. UNESCO. Conference for the Establishment of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation : ECO/CONF./29 / UNESCO. – Paris : UNESCO, 1945. – URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000261751>
46. UNESCO. Constitution of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization / UNESCO. – Paris : UNESCO, 1945. – URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000261751>

47. UNESCO. Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2003. – URL: <https://ich.unesco.org/en/convention>
48. UNESCO. Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2005. – URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000142919>
49. UNESCO. Cultural Heritage for Dialogue in Post-Conflict Areas / UNESCO. –Paris : UNESCO, 2020. – URL: <https://www.unesco.org/en/culture>
50. UNESCO. Digital Divide: Global and Regional Perspectives / UNESCO. –Paris : UNESCO, 2024. – URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000389014>
51. UNESCO. Digital Humanism: Ethical Approaches to AI / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2024. – URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000389013>
52. UNESCO. Digital Trust Framework / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2024.
53. UNESCO. Emergency Measures for Journalists in Ukraine / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2022. – URL: <https://www.ifj.org/media-centre/news/detail/article/ukraine-unesco-implementing-new-emergency-measures-to-protect-journalists>
54. UNESCO. Emerging Technologies and Media: Blockchain and Web3 / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2024.
55. UNESCO. Ethical Issues in Big Data and IoT / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2025.
56. UNESCO. Ethical Journalism in Post-Conflict Societies / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2023.
57. UNESCO. Forum on Open Educational Resources / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2002. – URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000128515>
58. UNESCO. Freedom of Expression and Media Development / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2023. – URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000381234>
59. UNESCO. General Information Programme : 19 C/Resolutions, Resolution 5.1 / UNESCO. – Paris : UNESCO, 1976. – URL:

60. UNESCO. Global Education Coalition Launch / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2020. – URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373737>
61. UNESCO. Global Media and Information Literacy Strategy 2025–2030 / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2025. – URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000390125>
62. UNESCO. Information for All Programme (IFAP) / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2001. – URL: <https://www.unesco.org/en/ifap>
63. UNESCO. Information for All Programme (IFAP): Strategic Plan 2025–2030 / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2025. – URL: <https://www.unesco.org/en/ifap>
64. UNESCO. International Programme for the Development of Communication (IPDC) / UNESCO. – Paris : UNESCO, 1980. – URL: <https://www.unesco.org/en/ipdc>
65. UNESCO. International Programme for the Development of Communication (IPDC) Annual Report / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2025. – URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000387890>
66. UNESCO. Internet for Trust Guidelines / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2023. – URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000385678>
67. UNESCO. IPDC Training for Ukrainian Journalists / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2025.
68. UNESCO. Journalism Trust Initiative (JTI) / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2025. – URL: <https://journalismtrustinitiative.org/>
69. UNESCO. Local Media in Post-Conflict Development / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2024.
70. UNESCO. Media Reforms in Bosnia: Lessons Learned / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2015.
71. UNESCO. Medium-Term Strategy 2008–2013 / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2008. – URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000162784>
72. UNESCO. MIL Alliance Establishment / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2013. – URL: <https://www.unesco.org/en/media-information-literacy>

73. UNESCO. MIL Curriculum for Teachers / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2011.
– URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000192971>
74. UNESCO. Paris OER Declaration / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2012.
– URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000216063>
75. UNESCO. Post-Conflict Reconstruction in Kosovo / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2010.
76. UNESCO. Radio for Peace in Rwanda: Case Study / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2010. – URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000191576>
77. UNESCO. Radio for Resilience in Ukraine: Proposal / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2025.
78. UNESCO. Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2021.
79. UNESCO. Reconstruction of Mostar Bridge: Communication Strategy / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2004. – URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000191575>
80. UNESCO. Safety of Journalists: Global Report 2025 / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2025. – URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000390124>
81. UNESCO. Safety of Journalists: Tools and Guidelines / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2024. – URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000382345>
82. UNESCO. Scientific and technical information : 17 C/Resolutions, Resolution 2.131 / UNESCO. – Paris : UNESCO, 1972.
83. UNESCO. Strategic Plan 2022–2029 / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2022. – URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000381234>
84. UNESCO. Support for Cultural Heritage in Ukraine / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2025. – URL: <https://www.unesco.org/en/ukraine-war>
85. UNESCO. Training Law Enforcement for Freedom of Expression / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2024. – URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000389016>
86. UNESCO. UNESCO's Campaigns on Media and Information Literacy in Ukraine / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2025. – URL:

<https://www.unesco.org/en/articles/unescos-campaigns-media-and-information-literacy-empower-millions-ukraine-think-critically>

87. UNESCO. UNISIST: Synopsis of the feasibility study on a World Science Information System : SC.70/D./74/A / UNESCO. – Paris : UNESCO, 1971.
88. UNESCO. Women4Ethical AI Platform / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2022.
– URL: <https://www.unesco.org/en/artificial-intelligence/women4ethical-ai>
89. UNESCO. World Trends in Freedom of Expression and Media Development / UNESCO. – Paris : UNESCO, 2025. – URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000389012>
90. United Nations. Sustainable Development Goals: SDG 16 / United Nations.
– New York : , 2015. – URL: <https://sdgs.un.org/goals/goal16>
91. United Nations. The Atlantic Charter / United Nations. – : , 1941. – URL: <https://www.un.org/en/about-us/history-of-the-un/1941-1950>
92. Von Bertalanffy L. General System Theory: Foundations, Development, Applications / L. Von Bertalanffy. – New York : George Braziller, 1968.
93. Литовченко В. Всесвітня спадщина ЮНЕСКО в Україні / В. Литовченко.
– Київ : Саміт-Книга, 2021.